Hemeroteka i povezani dokumentacijski fondovi: od stručne obrade do krajnjeg korisnika u mrežnom okružju

Belevski, Jadranka; Čop, Natali; Zlodi, Goran

Source / Izvornik: **Zbornik 1. i 2. skupa muzejskih dokumentarista Hrvatske, 2017, 76 - 123**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:734325

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Jadranka Belevski

Muzej antičkog stakla u Zadru

Poljana Zemaljskog odbora 1

23 000 Zadar

jbelevski@mas-zadar.hr

Natali Čop

Narodni muzej Zadar

Poljana Pape Aleksandra III b.b.

23 000 Zadar

dokumentacija@nmz.hr

Goran Zlodi

Link2 d.o.o.

Matije Petra Katančića 2

10 430 Samobor

gzlodi@link2.hr

Hemeroteka i povezani dokumentacijski fondovi: od stručne obrade do krajnjeg korisnika u mrežnom okružju

Hemeroteque and related documentation funds: from professional documentation processing to end user in a networked environment



SAŽETAK

Ovaj rad objedinjuje pogled na muzejsku dokumentaciju, prvenstveno fond hemeroteka s aspekta dva muzeja. Prvog, koji kao *stari* zadarski muzej, svoje korijene ima u drugom po starosti javnom muzeju Dalmacije, nastalom 1832. na čijim se temeljima 1962. godine formalno – pravno osnovao Narodni muzej Zadar i *novog* Muzeja antičkog stakla u Zadru, osnovanog 2006. godine. S aspekta dokumentiranja materijala za fond hemeroteka predstavljaju se sličnosti i razlike u prikupljanju, obradi i vrsti građe, te problemi u radu dokumentarista. Razlika od 44 godine između ova dva muzeja prvenstveno je vidljiva u postojanju velike količine arhivske građe u Narodnom muzeju Zadar koju je trebalo prikupiti iz arhiva muzejskih odjela, digitalizirati i atribuirati. Dokumentacijska služba Narodnog muzeja Zadar osnovana je zapošljavanjem prvog dokumentarista 2000. godine, dok s druge strane Muzej antičkog stakla u Zadru od samog osnutka 2006. godine ima dokumentacijsku službu, koja se brine za vođenje muzejske dokumentacije, te je količina arhivske građe relativno mala. Velika prednost osnivanja novog muzeja u digitalnom dobu jest da je većina muzejske dokumentacije već u digitalnom obliku, što olakšava organizaciju i korištenje dokumentacijskih fondova. U oba muzeja sekundarna dokumentacija se vodi i obrađuje u **programu S++, pa se planira objava fonda hemeroteke na muzejskim mrežnim stranicama kao *online* zbirka.** U radu će se predstaviti i funkcionalnosti online kataloga hemeroteke / medijskih objava te različiti modusi korištenja podataka iz S++ sustava za računalnu obradu sekundarne muzejske dokumentacije. Modul za prezentaciju jedinica hemerotečne građe i pripadajućih metapodataka omogućavat će i pregled vezanih izložbi, edukativnih programa, događanja i sl. Time će se ostvariti cjelovit pristup sadržajima relevantnim za krajnjeg korisnika, a modul će i kroz niz pristupnih točaka (ključne riječi, teme, godine itd.) osigurati učinkovito pretraživanje te laku navigaciju. Osvrnut ćemo se i na prilagodbu prezentacije dokumentacijskih podataka za različite ciljane skupine – od stručnih korisnika do najšireg kruga zainteresirane javnosti.



Ključne riječi:

Hemeroteka, muzejska dokumentacija, digitalizacija, *online* zbirka, web

SUMMARY

This paper unifies the view on museum documentation, foremost on the hemeroteque collection from the aspect of two museums. The first museum is an old city of Zadar museum, which has its roots in the second eldest public museum in Dalmatia, founded in 1832. In 1962, on the foundation of this museum, there came a formal-legal founding of the National Museum Zadar and the new Museum of Ancient Glass in Zadar, founded in 2006. Looking at the material documenting aspect of the hemeroteque collection, certain similarities and differences are present in the collecting, dissemination and type of material, as well as problems in the work process of museum registrars. The 44 year difference between these two museums is foremost seen in the large amount of archival material in the National Museum Zadar, which had to be gathered from the archives of museum departments, digitized and attributed. The Registrars' Department of the National Museum Zadar was founded by employing its first registrar in 2000. On the other hand, the Museum of Ancient Glass Zadar has a Registrars' Department since its founding in 2006, which is responsible for museum documentation, and the amount of archival material is relatively small. A great advantage of founding a new museum in the digital age is that most of museum documentation is already in digital form, which facilitates the organisation and use of documentation collection. In both museums, the secondary documentation is processing using the S++ programme, and it is planned to publish the hemeroque collection on the museums' websites as on-line collections. The paper will also present the functionality of the on-line catalogue of the hemeroteque / press releases, and the various modes of using data from the S++ system. The module for presentation of units in the hemeroteque collection will allow browsing connected exhibitions, educational programmes, events, etc. This will allow for full access to the material relevant for the end-user, and the module will, through

an array of entry points (keywords, themes, years, etc.) insure efficient searching and easy navigation. The paper also looks on the adjustments of the presentation of documentation data to various target groups - from expert users to the wide interested public.

Keywords:

Hemeroteque, museum documentation, digitization, online collection, web

1. UVOD

Građa koja se čuva u muzejskom dokumentacijskom fondu hemeroteke iznimno je vrijedan izvor podataka o cjelovitoj djelatnosti muzeja kao kulturne ustanove jer na svoj specifičan način reflektira sliku recepcije muzejskih programa u javnosti, tj. preciznije u medijima. Time se uspostavlja dragocjena (medijski posredovana) povratna veza – od zajednice prema muzeju. Stoga je danas, kada je nužno osigurati prisutnost muzejske ustanove i u virtualnom okružju, posebno važno, uz cjelokupnu izložbenu, izdavačku, pedagošku i drugu djelatnost muzeja, predstaviti i hemerotečnu građu u okviru muzejskih mrežnih stranica. Put prema tom cilju Narodni muzej Zadar i Muzej antičkog stakla u Zadru vide kroz realizaciju pilot-projekta u suradnji s tvrtkom Link2 čiju bazu za obradu sekundarne dokumentacije koriste, a iz koje bi se generirali podaci u *online* katalog hemeroteke, ali i s njom povezani ostali dokumentacijski fondovi. Na taj se način fond hemeroteka pokazuje kao povezujući element u pružanju informacija o sveobuhvatnom muzejskom djelovanju kroz vrijeme.

2. HEMEROTEKA NARODNOG MUZEJA ZADAR – OD KARTONSKE MAPE DO *ONLINE* ZBIRKE

2.1 Osnivanje Dokumentacijske službe u Narodnom muzeju Zadar



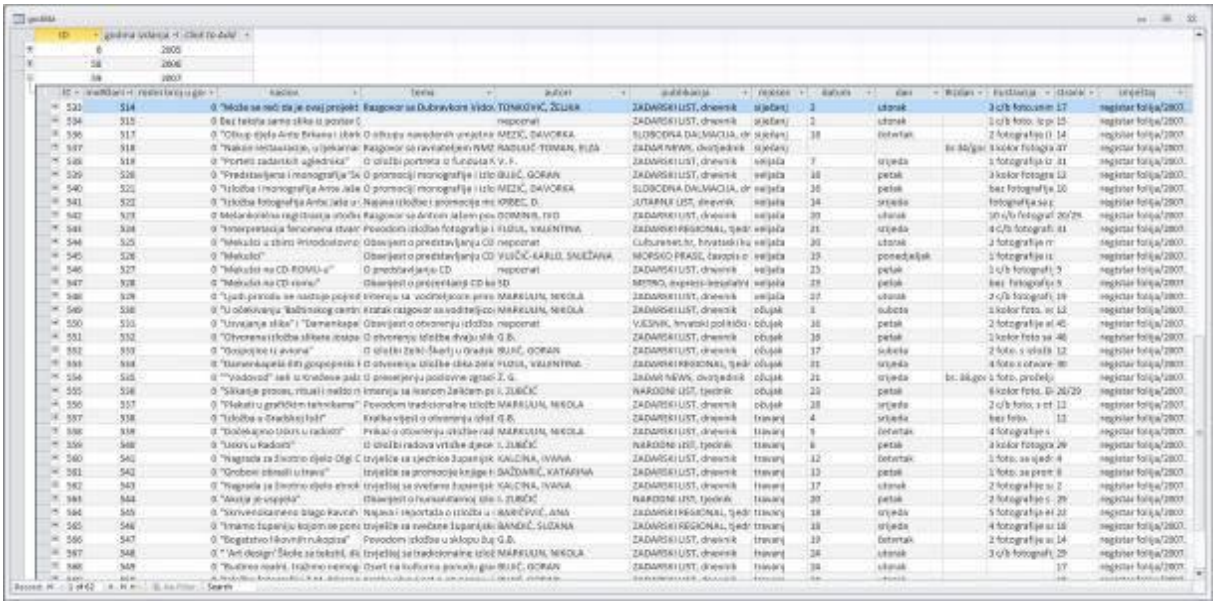
Narodni muzej Zadar je formalno – pravno osnovan krajem 1962. spajanjem samostalnih muzejsko – galerijskih ustanova koji postaju odjeli muzeja – Prirodoslovni, Etnološki, Muzej grada Zadra i Galerija umjetnina te kao takav djeluje sve do naših dana. No, svoje korjene i ishodište ovaj muzej, kao i zadarski Arheološki muzej, ima u 19 - stoljetnom *Museo nazionale* osnovanim 30. studenog 1832. kao prvim javnim sveopćim muzejem čitave pokrajine Dalmacije.

Dokumentacijska služba Narodnog muzeja Zadar osnovana je zapošljavanjem prvog dokumentarista 2000. godine. Tada to radno mjesto nije bilo imenovano kao isključivo dokumentarist, nego kustos-dokumentarist, budući da se još u to vrijeme nije polagao stručni ispit za zvanje dokumentarist.

Dokumentacijska služba osnovana je s ciljem organiziranja i planiranja poslova dokumentacije za sve odjele muzeja, što se prvenstveno odnosi na vođenje i obradu fondova sekundarne dokumentacije.

Od samog početka službe cilj je bio osnovati sekundarne dokumentacijske fondove koji se u muzeju do tada nisu sustavno vodili ili su se vodili odvojeno po odjelima, a bitni su za pružanje informacija o stručnom djelovanju cjelokupnog muzeja. Stvaranje dokumentacijskih zbirki započeto je pretraživanjem arhive muzeja i muzejskih odjela. Prvo se krenulo sa sustavnim praćenjem, prikupljanjem i dokumentiranjem materijala vezanog uz izložbenu i izdavačku djelatnost. Radi dobivanja što točnijih podataka o izložbama, pretraženi su i skenirani novinski članci, a u arhivi pregledana i skenirana stara izvješća o radu čime je stvoren korpus dokumentacijskog materijala za koje se podaci od 2002. evidentiraju u računalnoj bazi podataka izrađenoj u *MS Access-u*. Kreirane su tablice i obrasci za unos i ispis podataka o izložbama, izdavaštvu, hemeroteka, događanja u muzeju i evidenciju muzejskih djelatnika kroz povijest, te za evidenciju korisnika muzejske dokumentacije. Fondovi nisu bili međusobno povezani relacijama, no pojedine rubrike unutar fondova su bile relacijski vezane. Tako se primjerice u hemeroteci moglo unositi članke po godinama objave bez potrebe za dodavanjem rednog broja u godini, a intencija je

bila da se retrogradno evidentiraju svi prikupljeni stari članci, što je olakšavao ovaj način upisa članka po godini objave.

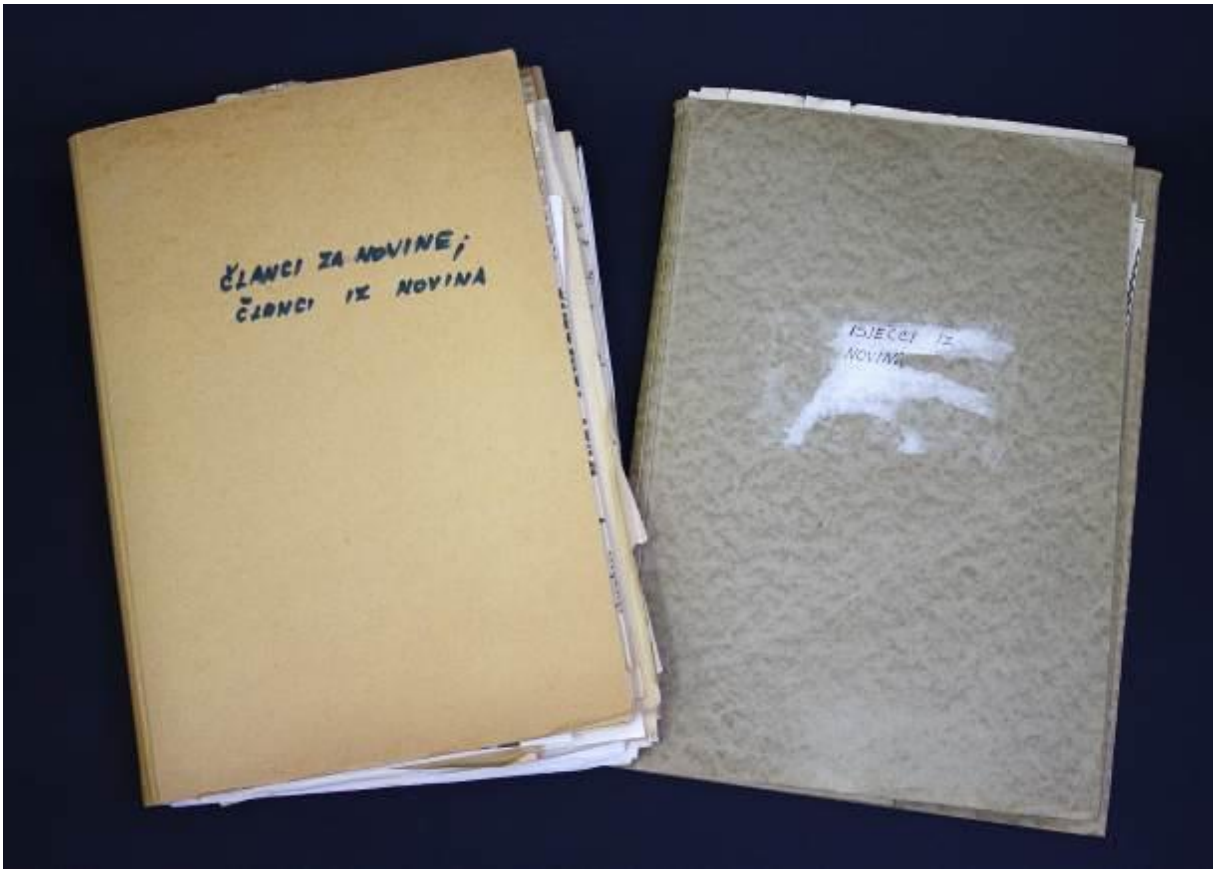


Slika 1. Samostalno kreirana tablica za unos članaka po godini objave

Baze je kreirao dokumentarist temeljem tada tek objavljenog *Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi* (NN 108/02) te su bile pogodne za rad i organizaciju fondova unutar Dokumentacijske službe. Ipak, stručnost u razvoju baza podataka nije bila dostatna da odgovori zahtjevima za objedinjavanjem primarne i sekundarne dokumentacije te je 2005. godine prihvaćen integrirani muzejski program M++ i S++. Tada se pristupilo prepisivanju podataka primarne dokumentacije iz klasičnih papirnatih inventarnih knjiga i kataloških listića u M++, dok su jedinice sekundarne dokumentacije iz postojećih fondova u *Access-u* prepisane u S++.

2.2 Praksa prikupljanja medijskih objava prije osnivanja Dokumentacijske službe

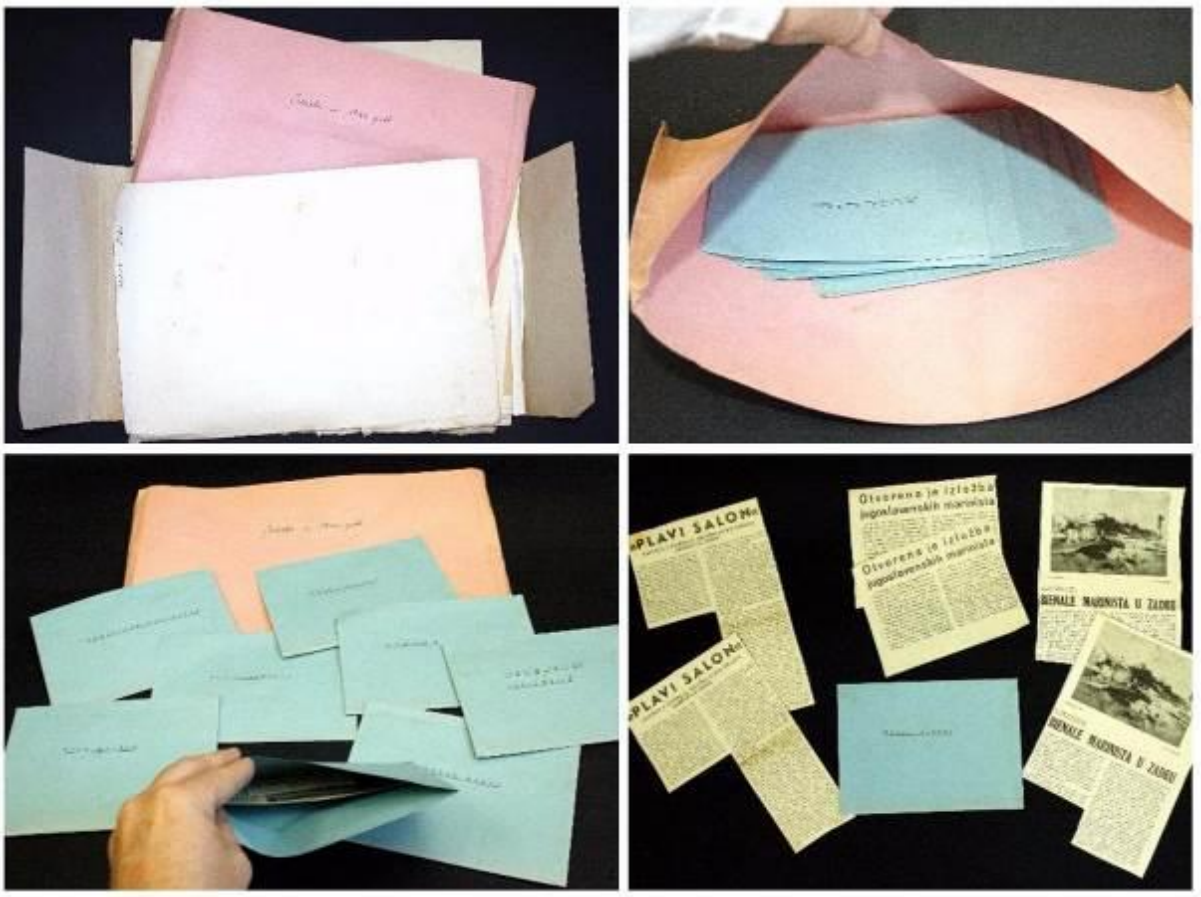
Prilikom navedenog pretraživanja arhive muzejskih odjela, među ostalim dokumentima pronađeni su i novinski isječci. Prikupljanje novinskih članaka u nekadašnjim samostalnim muzejima, a kasnije odjelima muzeja pratimo od 50-ih godina 20. st. U tom periodu članci se nisu evidentirali, a bili su čuvani na nekoliko načina. Prvi primjer je spremanje članaka u kartonskim mapama, najčešće bez posebnog kronološkog redoslijeda, kao što je slučaj s člancima pronađenim u Prirodoslovnom i Etnološkom odjelu.



Slika 2. *Pohrana članaka u Etnološkom odjelu NMZ*

Drugi je primjer spremanje članka unutar cjelokupne arhive odjela kao što je bio slučaj u Galeriji umjetnina od 50-ih do 70-ih godina i to na način da su se prikupljali članci koji se odnose na održane izložbe unutar jedne godine. Ti su se članci spremali prvo u manje kuverte s natipkanim nazivom izložbe, a potom su se manje kuverte pohranjivale u veću na kojoj je rukom napisana godina u kojoj su izložbe održane.

U pojedinim kuvertama pronađeno je više članaka iz različitih tiskovina, najčešće dva, a ponekad i tri identična članka iz iste tiskovine.



Slika 3. *Pohrana članaka u Galeriji umjetnina NMZ*

Međutim, na člancima nije označen naslov tiskovine, datum i stranica, tako da u Dokumentacijskoj službi još predstoji determinacija tih podataka vezanih uz članke, kao i njihova digitalizacija skeniranjem.

Atribuciju pronađenih članaka donekle će olakšati uvezani primjerci tiskovina *Glas Zadra* i *Narodni list* kojih je Narodni muzej Zadar dobio na poklon od Narodnog lista 1989. godine. Uvezanih primjeraka *Glasa Zadra* imamo od 1950. do 1959. godine, a *Narodnog lista* od 1960. do 1989. godine.



Slika 4. *Uvezani primjerci Glasa Zadra (od 1950. – 1959.) i Narodnog lista (od 1960. – 1989.)*

Veliki dio pronađenih članaka u arhivama odjela potječe upravo iz tih tiskovina što je utvrđeno njihovim listanjem i pretraživanjem. Treba istaknuti da je *Narodni list* jedno od najstarijih novina na našim prostorima (prvi je broj objavljen 1. 3. 1862.), s tradicijom izlaženja starijom od 150 godina na čijim stranicama su zabilježeni važni trenuci i događaji iz života grada i šire regije te su nam one neiscrpno vrelo informacija u stručnom muzejskom radu. To se odnosi kako na samu zbirku hemeroteke, čijim dijelom članci postaju nakon pregleda tiskovine i skeniranja, tako i na muzejske zbirke negativa Ante Brkana i negativa i fotografija Vicka Zaninovića. Prva zbirka je dio fundusa Galerije umjetnina s preko 30.000 negativa, a druga je u fundusu odjela Muzej grada Zadra s oko 11.500 negativa i 9.500 fotografija. I Brkanovi i Zaninovićevi negativi plod su njihovog fotoreporterskog djelovanja od 1950-ih do 1983. te je velik dio negativa iz obje zbirke objavljen u vidu novinske fotografije u *Narodnom listu*. Stoga je stručna obrada te građe gotovo nemoguća bez pregleda i listanja te tiskovine, budući da na negativima nema podataka o vremenu, mjestu i objektu snimanja. Često sam tekst koji prati objavljenu fotografiju u tiskovini, nastao iz negativa kojeg posjeduje muzej, donosi ključne podatke o mjestu, osobama i događaju. To samo po sebi potvrđuje značenje ove vrste sekundarnog fonda kao pomoći u stručnom muzeološkom radu, ali i izuzetnu dokumentarnu i kulturno – povijesnu vrijednost za proučavanje kraja u kojem muzej djeluje.

U inicijalnoj fazi stvaranja dokumentacijskih zbirki listanje ovih uvezanih primjeraka predstavljalo je ključan izvor za dobivanje točnih podataka o muzejskim izložbama i ostalim aktivnostima muzeja. Tako je jedan dio članaka skeniran odmah nakon što bi se na njega naišlo listanjem tiskovina, čime je on postao dijelom fonda hemeroteke, a s druge strane se dobivala informacija o otvorenju neke izložbe ili druge aktivnosti u muzeju, što je bilo ključno kada nije pronađen sačuvani katalog, pozivnica ili drugi pisani trag o tome, čime se stvarao skup podataka bitan za fond izložbe, izdavačke djelatnosti i posebnih događanja. Time je sama praksa prikupljanja materijala i stvaranja fondova pokazala koliko su dokumentacijske zbirke međusobno ovisne i kako njihovo što ažurnije prikupljanje i evidentiranje u konačnici

daje bogatu i razgranatu mrežu povezanih informacija, a to pak pridonosi stvaranju svobuhvatne slike djelovanja muzeja kroz povijest.

2.3 Nabava, čuvanje, evidencija i obrada podataka hemeroteke – aktualno stanje u Dokumentacijskoj službi

Budući da se nije uspio postići dogovor da dokumentacijski materijal iz muzejskih odjela prijeđe u Dokumentacijsku službu, tu se na djelu pokazala dobrobit računalne tehnologije te je okolnost oko mjesta pohrane fizičkih i virtualnih jedinica fondova dokumentacije premošćena skeniranjem i pohranom u računalnom obliku. Time se veći dio dokumentacijskog materijala fizički i dalje čuva u odjelima, a digitalizirane verzije evidentiraju se u bazi podataka za vođenje sekundarne dokumentacije S++ i čuvaju računalno na serveru i na nekoliko tvrdih diskova u Dokumentacijskoj službi. Pojedini odjeli i dalje prikupljaju i spremaju članke vezane uz djelatnost svojih odjela, dok Dokumentacijska služba prikuplja članke koji se tiču cjelokupne muzejske djelatnosti te ih jedina i obrađuje u bazi podataka S++. Prirodoslovni odjel je za svoje potrebe izradio bazu u *MS Excellu* u kojoj evidentira članke koji se tiču samo tog odjela.

Što se tiče Dokumentacijske službe, prikupljanje hemerotečnog materijala uvelike ovisi o privatnom angažmanu dokumentaristice jer za *pressclipping* usluge iz godine u godinu nema sredstava. Svjesni smo da se na taj način ne može sustavno puniti fond, ali takvo je trenutno stanje i uvijek ima hitnijih potreba od hemeroteke pa se u ovoj službi treba snaći na razne načine.

S tim u vezi razlikuje se nekoliko načina prikupljanja novinskih članaka i medijskih objava u Dokumentacijskoj službi:

- prikupljanjem po jednog primjerka od pronađenih duplih članaka u arhivi
- fotokopiranjem članka (u vrijeme prije korištenja skenera)



- skeniranjem članaka
- fotografiranjem članka (u slučaju kad je članak veći od A4 formata)
- kupnjom
- darivanjem
- preuzimanjem i ispisom s portala i web stranica izdavača i medijskih kuća

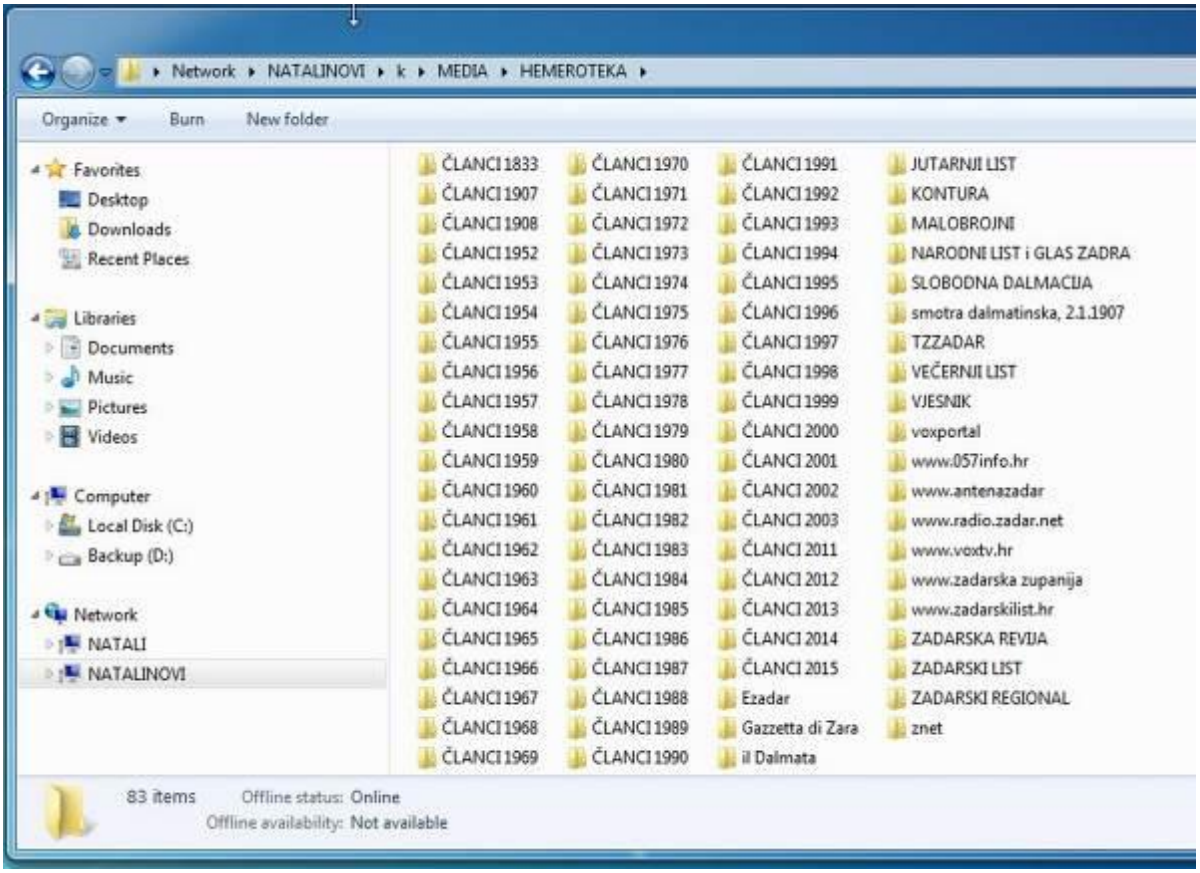
Način prikupljanja donekle određuje vrstu članka čime razlikujemo nekoliko vrsta članaka u fondu hemeroteke:

- original iz tiska (kupnja, darivanje, duplikat iz arhive odjela)
- kopija tiskanog originala nastala fotokopiranjem (darivanje, posudbom tiskanog originala iz odjela – prije upotrebe skenera)
- kopija tiskanog originala nastala skeniranjem (iz uvezanih tiskovina, posudbom tiskanog originala iz odjela)
- kopija tiskanog originala nastala fotografiranjem (iz uvezanih tiskovina, posudbom tiskanog originala iz odjela - u slučaju kad je članak veći od A4 formata za što ne postoji skener u muzeju)
- original web članak (kad je na web-u omogućen gumb ispisa)
- kopija članka s web-a i prijenos u PDF format (kad na web-u nije omogućen gumb ispisa)
- original PDF članak kao priprema za tisak (darivanjem djelatnika novinskih redakcija)

Svaki članak ima svoju fizičku i računalnu inačicu, što određuje i njegovu pohranu. Članci preuzeti iz tiskanih izdanja, skenirani, fotografirani i potom ispisani članci, fotokopije, ispisi PDF članaka spremnih za tisak te ispisi s web-a čuvaju se u registratorima. Na svakom članku zapisuje se inventarna oznaka te se sukcesivno, prema inventarnoj oznaci umeću u registar folije koji se spremaju u registratore.

Računalne verzije članaka, radi sigurnosti pohranjuju se na nekoliko lokacija, a radi preglednosti u dva formata (.pdf-u i .jpeg-u). Matrice računalnih članaka pohranjuju se na

eksternim tvrdim diskovima, raspoređeni u folderima po nazivu izdanja i po godini objave radi lakšeg snalaženja.



Slika 5. Računalna pohrana članaka u Dokumentacijskoj službi NMZ

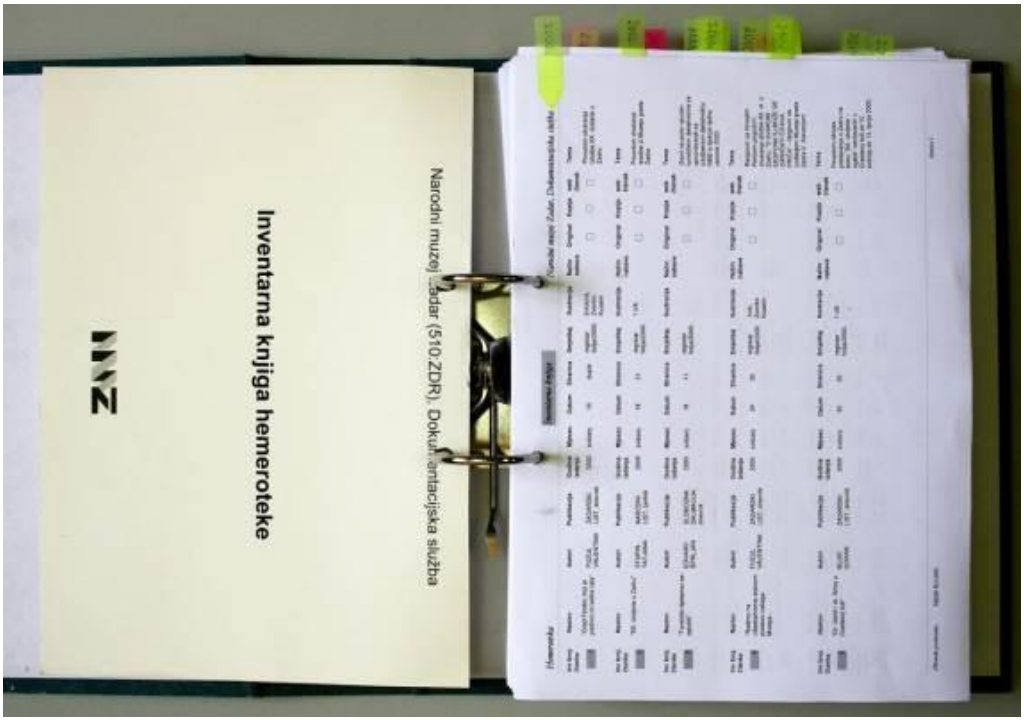
Računalni članci kojima je priključena inventarna oznaka fonda hemeroteke pohranjuju se na server u mapu koja je linkom vezana na fond hemeroteke u bazi S++ čime se članak automatski povezuje sa zapisom te ga je moguće iz baze otvoriti i pročitati.

Dogodi se da se članak preuzet iz tiska ne skenira odmah, pa trenutno nemamo računalnu inačicu koju bismo povezali sa zapisom u bazi, no sam članak se odmah evidentira, dobiva inventarnu oznaku i sprema se u registrator. Skeniranje se izvrši naknadno prema raspoloživom vremenu i ostalim poslovima u službi. Ponekad se dogodi da članak iz tiska, biva objavljen i na portalu izdavača. U tom slučaju, fizički se čuvaju oba i dodjeljuje im se ista

oznaka, a u bazi se ta okolnost opiše pod „Napomena“, dok se sa zapisom povezuje samo PDF verzija preuzeta s portala. U takvoj okolnosti, tiskani se članak najčešće ne skenira.

Sama evidencija članka u bazi vrši se dodavanjem kratice fonda „H“ i tekućeg broja. U službi je odlučeno da se neće dodavati podoznaka godine, budući da za to u bazi postoji rubrika „Datum“ i „Godište“ što olakšava kasniju pretragu po tim parametrima. Također se oznaci ne dodaje ni redni broj u godini jer se tijekom godine prikupe brojni članci iz predhodnih godina što bi njihovim evidentiranjem u bazi dovelo do promjene redoslijeda već unesenih članaka. Od siječnja 2002., kada je fond osnovan, do listopada 2015. prikupljen je i evidentiran ukupno 1951 članak o svim muzejskim djelatnostima od čega najstariji evidentirani članak u hemeroteci potječe iz 1953. godine.

Po isteku godine redovito se ispisuje inventarna knjiga hemeroteke kao što je propisano *Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi* (NN 108/02).



Slika 6. Ispis inventarne knjige hemeroteke NMZ

2.4 Korištenje fonda hemeroteke u Narodnom muzeju Zadar

U samoj muzejskoj praksi hemeroteka se nebrojeno puta pokazala značajnim izvorom informacija onda kada o pojedinim temama nisu pronađeni zapisi na drugim medijima. U tom smislu se građa ovog fonda koristila, za već navedeno dobivanje informacija o izložbama, izdavaštvu, i ostalim događanjima, tako i o fundusu, zbirkama, djelatnicima, donatorima, muzejskim zgradama i postavima, kao i za isčitavanje odnosa i kulturne politike osnivača, lokalne uprave i zajednice prema muzeju.

Posebno mjesto korištenja novinskih članaka su izložbe i izdavaštvo muzeja. Najčešće su korištene u dokumentarnim i kulturno - povijesnim izložbama te izdanjima koja ih prate. Na izložbama su članci postavljani kao samosvojni izlošci ili kao dio posterske prezentacije u službi pojašnjenja ili ilustracije neke teme.

U izdanjima su objavljivani u formi slike i u kataloškim popisima s ciljem akcentiranja fenomena ili događaja koji se obrađuju u izdanju. Pripremajući pojedine izložbe, u nedostatku članaka u muzeju, posegnulo se u zbirke periodike Znanstvene knjižnice i Državnog arhiva u Zadru. Susretljivošću tih institucija omogućeno je besplatno skeniranje i fotografiranje pojedinih članka iz periodike čime su oni kasnije postali dijelom izložbe i pratećeg izdanja, a daljnjom obradom postat će dijelom hemeroteke muzeja. Ovim načinom ekstrahirani su brojni članci iz vremena osnivanja prvog javnog muzeja Dalmacije – *Museo nazionale*, ali i muzeja koji su iz njega potekli u kasnijem periodu. Ti članci danas predstavljaju nezamjenjivu dokumentarnu vrijednost na osnovu koje se, poput *puzzli* popunjava i gradi cjelovita slika zadarskih muzejskih institucija od kojih je, u pojedinim slučajevima (kao što je *Museo Nazionale* i prvi Prirodopisni muzej) ostalo vrlo malo pisane dokumentacije i materijalnih ostataka.

Dokumentacijska služba priredila je tri izložbe u kojima se obilato koristio hemerotečni materijal, a u vrijeme održavanja ovog skupa pripremana je četvrta izložba, tematski

posvećena upravo hemeroteci.[1] Komuniciranje baštinskih informacija putem tradicionalnih medija kao što su postavi, izložbe i izdanja samo su jedan od izvora koji ne može u potpunosti zadovoljiti potrebe suvremenih korisnika za znanjem pohranjenim u muzejskim zbirkama. U tom smislu, računalne i mrežne tehnologije već desetljećima igraju ključnu ulogu u prezentiranju informacija sadržanih u muzejskim zbirkama. U tom svjetlu treba sagledati i plasiranje fonda hemeroteke u vidu *online* zbirke u web okružju.

3. HEMEROTEKA MUZEJA ANTIČKOG STAKLA U ZADRU – OSNIVANJE NOVOG MUZEJA U DIGITALNOM DOBU

3.1 Odjel za dokumentaciju MAS-a

Muzej antičkog stakla u Zadru od samog osnutka 2006. godine ima dokumentacijsku službu, koja se brine za vođenje muzejske dokumentacije.[2] Muzejski dokumentarist objedinjuje vođenje primarne muzejske dokumentacije, za koju su prvenstveno zaduženi kustosi, sa sekundarnom muzejskom dokumentacijom koja je u domeni muzejskog dokumentarista. Dokumentarist Muzeja antičkog stakla u Zadru prikuplja sve podatke relevantne za fondove sekundarne muzejske dokumentacije, koji pokazuju, uz razinu temeljitog vođenja dokumentacije, svu brojnost aktivnosti koju Muzej antičkog stakla provodi. Zaključno sa kolovozom 2015.[3] u fondu Izložbe nalazi se 91 jedinca, od toga je u prostoru Muzeja antičkog stakla održano 68 izložbi, 9 gostovanja muzejskih izložbi u drugim prostorima, te 14 sudjelovanja na skupnim izložbama. Što se tiče ostalih aktivnosti, u fondu Posebna događanja evidentirane su 233 jedinice, od toga za primjer 23 koncerta, 20 predavanja, 28

[1] U vrijeme pisanja ovog teksta, izložba je već bila dio stručne arhive koja se odnosi na evidenciju izložbi u 2015. godini. Radi se o izložbi HEMEROTEKA KAO KRONIKA MUZEJA postavljenoj u Galeriji umjetnina NMZ od 18. 12. 2015. do 31. 01. 2016.

[2] Dokumentacijska služba je do 2016. godine bila dijelom jedinice za tehničke poslove, kada postaje Odjel za dokumentaciju.

[3] 9 godina od Uredbe Vlade Republike Hrvatske o osnivanju Muzeja, 6 godina od otvorenja.

tribina, 37 tiskovnih konferencija, 16 predstavljanja knjiga, 30 radionica, 6 kazališnih predstava. Najavu svih tih događanja prati i objava na muzejskoj mrežnoj stranici sa plakatom i pozivnicom (www.mas-zadar.hr). Aktivna je i Facebook stranica Muzeja antičkog stakla u Zadru, gdje de u skladu s trendovima modernog načina komuniciranja, prilagođavamo ideji o aktivnom uključivanju korisnika u rad muzeja.

Brojnost događanja neizbježno uključuje medijsku pozornost, pa fond novinskih članaka – hemeroteka broji oko 2000 jedinica (od osnutka zaključno sa kolovozom 2015). Svi su ti članci digitalizirani, dodijeljen im je jedinstveni inventarni broj i zaključno sa 2012. godinom inventirani su u modul S++ za vođenje sekundarne muzejske dokumentacije (S++ 949 zapisa).[4] U tom se programu mogu povezivati sa svim ostalim fondovima, tako da se jedno događanje u muzeju može pratiti kroz izdavačku djelatnost, preko hemeroteke do pedagoške djelatnosti i marketinga, sve do primarne muzejske dokumentacije gdje se povezuje sa konkretnim predmetom, odnosno izloškom.

3.2 Arhivska građa u hemeroteci MAS-a

Razlika od 44 godine između Narodnog muzeja Zadar i Muzeja antičkog stakla u Zadru prvenstveno je vidljiva u postojanju velike količine arhivske građe u Narodnom muzeju Zadar, što se ilustrativno prikazuje na fondu hemeroteka, a samim tim ukazuje i na različite pristupe i probleme u radu dokumentarista. U Muzeju antičkog stakla u Zadru količina arhivske građe je relativno mala, u fondu hemeroteka evidentirano je 219 jedinica koje se odnose na period od 1970 – 2006. do osnutka MAS-a. Svi su ti članci digitalizirani, skenirani su od strane dokumentarista i studenata na muzejskoj praksi u Muzeju.[5] Ovdje je važno

[4] Unos u S++ se kontinuirano radi u fondovima sekundarne dokumentacije, ali u skladu sa brojim zaduženjima dokumentarista u MAS-u, nije potpun, ali su materijali i digitalno i fizički uređeni i spremni za kompletiranje unosa.

[5] Muzej posjeduje skener do A3 veličine, a isto tako i pisač, što uvelike olakšava rad sa većim formatima.

naglasiti ishodišne točke MAS-a, specijalističkog arheološkog muzeja za antičko staklo od 1.-5. stoljeća, čijem su osnutku prethodile dvije tematske izložbe o staklu iz starog fundusa Arheološkog muzeja u Zadru: ***Antičko staklo Argyruntuma*** (1986.) i ***Antičko staklo Hrvatske / Trasparenze imperiali – Vetri romani dalla Croazia*** (1997.). Dr. sc. Ivo Fadić[6] darovao je dokumentacijskoj službi Muzeja antičkog stakla u Zadru osobnu hemeroteku, u kojoj je i značajan broj novinskih članaka koji se odnose na te izložbe, lokalitet Asseria i Argyruntum. To osnovni razlog da je ta građa pohranjena unutar hemeroteke MAS-a, mada je kronološki ranija od osnutka Muzeja. Iako je možda i presedan, to je svojevrsna hemeroteka ***građe*** izložene u Muzeju, ali i ***ideje*** o utemeljenju specijalističkog muzeja za antičko staklo.

[6] Ravnatelj Muzeja antičkog stakla u Zadru, dugogodišnji kustos Arheološkog muzeja u Zadru i autor obiju navedenih izložbi.



ARHEOLOGIJA / Muzej stakla u Zadru?

Kada je u srpnju prošle godine završena prva faza zaštitnih arheoloških istraživanja na lokalitetu zadarske Relje, arheolozima je postalo jasno da se radi o najvećoj istraženoj nekropoli u Dalmaciji koja obuhvaća više od 900 grobova s preko deset tisuća raznovrsnih arheoloških predmeta. Ne samo to! Nalazište je skrivalo dotad neviđeno obilje grobnih priloga izrađenih u staklu tako da je ovo «stakleno iznenađenje» prisililo arheologe na hitne korekcije u dotadašnjoj slici antičkoga Zadra. Jedan od voditelja istraživanja profesor Smiljan Gluščević, koji je za vrijeme istraživačkih radova smatrao da folika količina stakla upućuje na zaključak o raspostranjenoj trgovini stakla, ali i o mogućim radionicama u ovom kraju jer «do sada u našoj arheološkoj praksi gvali kvalitetniji materijal, bez obzira da li se radi o keramici ili staklu, pripisivao bi se uvozu, a sada je moguće tvrditi, i s obzirom na ovakvu količinu stakla i s obzirom na ladanji visoki status Zadra kao kolonije, da je postojala vlastita proizvodnja stakla».

Staklena posuda iz Argyruntuma (antički Starigrad kod Zadra)

Stakleno iznenađenje

U srpnju prošle godine na lokalitetu zadarske Relje otkriveno dotad neviđeno obilje antičkih grobnih priloga izrađenih u staklu

Šenol SELIMOVIĆ

S obzirom na golemu količinu i sačuvanost tog staklenog posuđa, rodila se vrlo brzo i ideja o osnivanju zadarskog muzeja stakla za koju smo prvi put čuli od direktora Arheološkog muzeja prof. Radomira Jurića. Značenje i kulturološka vrijednost toga još uvijek «imaginarnog» muzeja, ne bi se iscrpila u činjenici što bi se time obogatila muzejska ponuda ovoga kraja već u tome što bi muzej stakla u Zadru predstavljao jedan od najvrijednijih i najreprezentativnijih muzeja te vrste u Europi. Jer, premda dobar dio muzeja unutar svojih stalnih postava ima raznovrsnog staklenog materijala, specijalistički muzeji stakla nisu baš česti u svijetu. Poslije onoga u Muranu i Kölnu, zadarski «staklenimuzej bio bi treći, iako, valja spomenuti, Muzej stakla u Muranu krase i najvaliteniji primjerci stakla koji su Talijani odnijeli iz Zadra 1943. godine. Profesor Radomir Jurić se nada da bi nedola i ti zadarski primjerci stakla koji se nalaze u Italiji mogli naći svoje mjesto u budućem zadarskom muzeju uz već postojeću bogatu i raznovrsnu kolekciju antičkog stakla pronađenog prošle godine na Relji kao i postojećeg staklenog materijala iz srednjeg vijeka, renesanse i kasnijih razdoblja.

O smještaju budućeg muzeja u Zadru prof. Jurić kaže. «To bi se vrlo stvarno, prema suvremenim muzeološkim principima, moglo postaviti u sklopu nekadašnjeg samostana sv. Nikole (Zadranima poznatiji kao «kasarna Gulin») u kojem je smješteno više pogona Arheološkog muzeja i to u crkvi sv. Nikole koju smo zahvaljujući sponzorstvu «Jugotankera» podigli, sanirali i zaštitili od daljnjeg propadanja, a prethodno je to u estetskom i skolokom smislu bila jedna od zanemarenih točaka u gradu. Najkvalitetniji dio primjeraka mogao bi se izložiti u sutereni spomenute crkve gdje smo ustanovili ostatke još jedne ranije srednjovjekovne crkve, a gdje bi se mogao urediti i eksponirati lapidarij koji i tako nedostaje Arheološkom muzeju. Cijeli, tako uređen prostor, mogao bi se koristiti i u druge, recimo, kazališne i muzičke svrhe. To bi zasigurno pljesnilo i veliku pozornost turista. Ako se to iz objektivnih razloga ne bi moglo realizirati, onda, dao Bog, da se izgradi nova zgrada arheološkog muzeja jer je postojeća nauvjetna, a u okviru nove zgrade bi se predvidio prostor za posebnu stalnu staklenih predmeta. Iako već imamo manje iskustvo u proizvodnji staklenih suvenira, osnivanjem tog muzeja, uz financijsku pomoć sponzora, mogli bi se izraditi primjerci staklenih posuda na osnovi pronađenih oblika, a koji bi mogli služiti kao suveniri i kao upotrebljivi u praktične svrhe».

Iako je prošlogodišnje bogato nalazište stakla na Relji dalo bez sumnje najjači poticaj ideji osnivanja specijalističkog muzeja u Zadru, ovaj kraj se već proslavio nalazima raznovrsnog staklenog posuđa, posebno rimskom kolekcijom stakla iz Argyruntuma (antički Starigrad kod Zadra) koja, po riječima vrsnog poznavaoca takvih nalaza prof. Ive Fadića, pruža spoznaje o bogatim trgovačkim i ekonomskim odnosima provincije Dalmacije i glavo svim krajevima Rimskog Carstva počevši od ranog prvog do početka četvrtog stoljeća. Staklo iz Argyruntuma kao i ono s Relje ukazuje na postojanje lokalne proizvodnje, odnosno, lokalnih staklarskih radionica, u to doba. Osim činjenice da su i naši krajevi razvijali visoku staklarsku produkciju, kaže profesor Fadić, «brojnost, raznolikost tipova i formi daju nam i novo svjetlo u sagledavanju različite življenja, socijalnih i ekonomskih prilika i profinjenog ukusa» stanovnika naših antičkih krajeva. O tome zasigurno govore i brojne urne izrađene u staklu u koje je antički čovjek polagao prah svojih pokojnika. Stoga ne iznenađuje ni zanimanje stranih interesenata za izložbom «Rimsko staklo Argyruntuma» koja će za putu iz Zadra, preko Senja, Rijeke, Maribora i Ptuja stići vakopa do Züricha.

U situaciji opće besparice ovakvi projekti kao što je muzej stakla možda djeluju kao pića iz Morusove «Utopije», međutim, ako svoje kulturne domete i hitnja promatramo i o njima isključivo govorimo u kontekstu financijskih mogućnosti, vjerojatno na kulturne projekte kod nas nećemo potrošiti više od nekoliko riječi godišnje. Po toj logici, zadarski «imaginarni» muzej stakla nikad ne bi postao pravi.

24. stranica — Nedjeljne Dalmacije, 14. travnja 1991. godine

Slika 7. Novinski članak iz Nedjeljne Dalmacije, 14.04.1991., prvo spominjanje ideje o osnivanju muzeja stakla u Zadru, autor: Š. Selimović

U ***Nedjeljnoj Dalmaciji*** 14. travnja 1991. na 24. stranici u članku pod nazivom ***Stakleno iznenađenje*** prvi je put u javnost izašla ideja o osnivanju današnjeg Muzeja antičkog stakla u Zadru: „S obzirom na golemu količinu i sačuvanost tog staklenog posuđa, rodila se vrlo brzo i ideja o osnivanju zadarskog muzeja stakla za koju smo prvi put čuli od direktora Arheološkog muzeja prof. Radomira Jurića.“[7] Muzej antičkog stakla u Zadru je zaista i osnovan 17 godina kasnije kao samostalni muzej, a ne kao dio Arheološkog muzeja Zadar. Lijepo je pratiti ideju o osnutku, kako ga tada ravnatelj Jurić naziva „imaginarnog muzeja“ i viziju o osnivanju specijalističkih muzeja u svijetu, tada još novom trendu u suvremenoj muzeologiji. Vrijednost ovog starog članka za Muzej antičkog stakla u Zadru je višestruka, a posebno je lijepo istaći završne misli autora članka Šenola Selimovića: „U ovoj situaciji opće besparice ovakvi projekti kao što je muzej stakla možda djeluju kao priča iz Morusove „Utopije“, međutim, ako svoje kulturne domete i htijenja promatramo i o njima isključivo govorimo u kontekstu financijskih mogućnosti… Po toj logici zadarski „imaginarni“ muzej stakla nikad ne bi postao pravi.“[8]

Fond koji se odnosi na antičko staklo sa nalazišta Argyruntum (Starigrad-Paklenica) iznosi 59 jedinica, članici koji se odnose općenito na antičko staklo i arheologiju broje 99 jedinica, a fond koji se odnosi na arheološko nalazište Asseria, Podgrađe kod Benkovca iznosi 61 jedinicu. Asseria je kao i Argyruntum, jedan od arheoloških lokaliteta s kojeg potječe antičko staklo u postavu MAS-a i koji se istražuje pod vodstvom dr. sc Fadića , ravnatelja MAS-a, a koji je i izdavač časopisa *Asseria*. Novinski članci o Aseriji stariji od osnutka muzeja obrađeni kao posebna zbirka unutar hemeroteke Muzeja. Odvojen je od ostatka kao posebna zbirka, tako da je uz slovnu oznaku H za hemeroteku dodano i A kao Asseria, tako da prvi članak iz 1997. nosi ove podatke: Inventarna oznaka: AH-1, Godina: 1997, Podzbirka: Asseria.[9] U Muzeju antičkog stakla fond hemeroteka se vodi kronološki, obrađuje se u modulu za obradu

[7] Selimović, Šenol. Stakleno iznenađenje // Nedjeljna Dalmacija (1991.), 24.
[8] Isto, 24.

[9] Belevski, Jadranka. *U Aseriju na kavu* - Pregled hemeroteke Aserije od 1997. do 2012. godine iz fonda Muzeja antičkog stakla u Zadru. // Asseria 11 (2013.), 143.

sekundarne dokumentacije S++, na način da je slovna oznaka fonda H, kojoj se dodjeljuje broj i godina. Svaka nova godina započije brojem 1, a s obzirom da se ta tri parametra razlikuju po godini nema straha od miješanja podataka. Na isti način se članci fizički čuvaju, bilo da su ispisi sa internetskih stranica ili tiskani originali, u zasebnim plastičnim fasciklima, sa zalijepljenim brojem u registratoru za pojednu godinu.



REPORTAŽA S ARHEOLOZIMA NA ISKOPINAMA LIBURNSKOG SREDIŠTA

U Asseriju na kavu

Piše: Davorka MEZIĆ
Snimio: Branislav GRGUROVIĆ

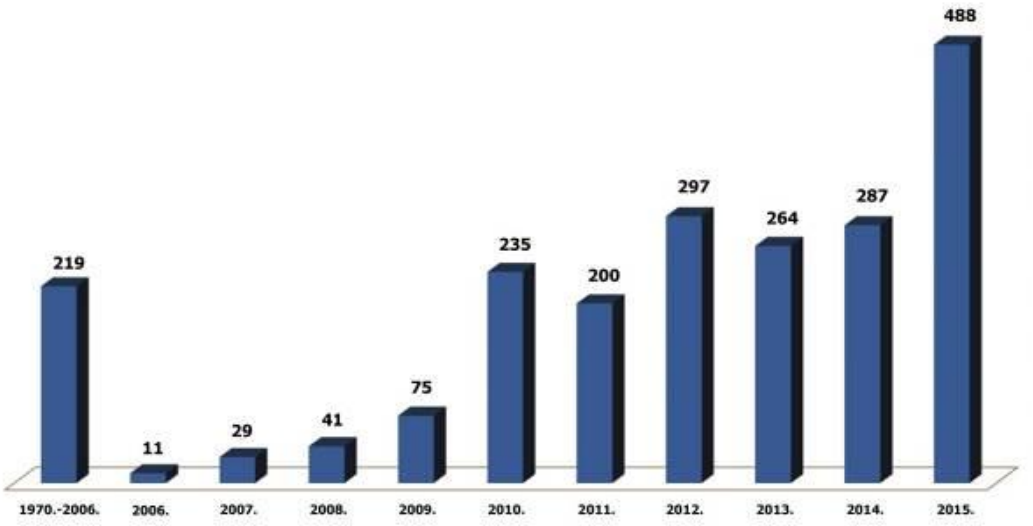
Pri otkopavanju zida na jugoistočnoj strani nekadašnje Asserije arheolozi su naišli na ostatke kasnoantičke utvrde kojom se, po svemu sudeći, pojačavala obrana na tome dijelu grada. U strukturi te utvrde – bedema nađeno je cijelo more kamenih blokova iz ranoga rimskog razdoblja: ulomci nadgrobnih spomenika, dijelovi žrtvenika, dovratnici, nadvratnici... sve bogato ukrašeno, očito vrhunski rad iz rimskog razdoblja

Površinom od oko 400 puta 200 metara Asseria je po veličini bila treći grad i jedan od najznačajnijih centara Liburnije. S bedema koji je upravo izronio iz zemlje puca pogled nadaleko i naširoko, posebice na veliko plodno benkovačko polje. Mogućnost kontrole prilaza gradu bio je, sigurno je, jedan od razloga Liburnima i Rimljanima da baš tu utvrde grad koji je, računa se, u doba svoga najvećeg cvata, mogao imati oko 5000 stanovnika

Slika 8. Prva reportaža o lokalitetu Asseria "U Asseriju na kavu", Slobodna Dalmacija 09.11.1999., autor: D. Mezić

3.3 Fond hemeroteka Muzeja antičkog stakla u digitalnom dobu

Fond hemeroteka u MAS-u broji preko 2000 jedinica, sa arhivskom i građom od osnutka Muzeja. Evidentno je da se broj medijskih objava o Muzeju progresivno povećava sa svakom godinom.



Slika 9. Broj jedinica u fondu hemeroteka MAS-a po godinama

To se može tumačiti povećanim interesom medija za sam Muzej i naravno atraktivnim i bogatim program, što Muzej antičkog stakla u Zadru zasigurno i ima, ali važno je istaknuti da nove tehnologije i mediji mijenjaju koncept medijskog praćenja. Do pojave interneta, hemeroteka se odnosila isključivo na novinske objave u tiskanim novinama. Članci su se obično izrezivali i lijepili u *knjige*,[10] čime je njihovo čuvanje bilo po današnjim standardima neprihvatljivo. Danas se svi članci iz tiskovina u MAS-u digitaliziraju i čuvaju sa cijelom stranicom, naslovnicom i impressumom u zasebnim plastičnim fasciklima u registratorima sa

[10] Isto, 139.

jedinstvenim inventarnim brojem unutar tekuće godine. Digitalizacija čuva novinsku građu, jer omogućava osim postojanja sigurnosne kopije i lakše rukovanje podatcima što je preduvjet za čuvanje izvornika. Kako je spomenuto, broj medijskih objava izrazito raste s godinama, a uz pojačan interes medija za kvalitetan program, treba priznati da je internet preuzeo primat od tiskovina po količini objava. To znači da se *sve* objavljuje, da se objave multipliciraju, da je prostor za objavu sadržaja zaista neograničen. Hemeroteka je uz tiskani članak primila i veliku količinu internetskih članaka, što je povećalo obujam fonda. Broj internetskih članaka je puno veći od tiskanih, tako da se sada tiskani članci gotovo s većom brigom traže i pohranjuju. Svakako je puno jednostavnije prikupljati internetske članke, nego tražiti tiskovine.[11] Velika prednost osnivanja novog muzeja u digitalnom dobu jest da je većina muzejske dokumentacije već u digitalnom obliku, što olakšava organizaciju, korištenje i iznimno važnu zaštitu dokumentacijskih fondova.[12] Prednost internetskih medijskih objava je svakako i to što se prikupljaju već u digitalnom obliku,[13] kao takvi se pohranjuju, inventiraju na isti način kao i tiskani članci i na kraju se ispisuju i čuvaju u registratorima određene godine. Koncept prikupljanja novinskih članaka u MAS-u je takav da se ravnopravno skupljaju i tiskani i internetski članci, obrađuju se kao posebne jedinice, dobivaju svoje jedinstvene inventarne brojeve i skupa pohranjuju. Čest je slučaj da određene objave imaju i tiskanu i internetsku inačicu, koje su u hemeroteci MAS-a tretirane kao različiti članci, jer se u mnogočemu razlikuju. Razlikuju se sadržajno i to tako da su su internetski članci skraćene verzije tiskane objave i razlikuju se vizualno, i to ne samo po grafičkom

[11] Isto kao i u Narodnom muzeju Zadar, a slično je i u većem broju muzeja u Hrvatskoj, usluga *pressclipinga* je još uvijek stavka za koju nema dovoljno sredstava, pa se materijali za hemeroteku prikupljaju trudom dokumentarista i muzejskog osoblja.

[12] Dokumentacija Muzeja antičkog stakla u Zadra u digitalnom obliku čuva se na muzejskom serveru i vanjskim tvrdim diskovima.

[13] Članci sa s internetskih portala se kopiraju i uređuju u MS Word, na način da se uz naziv stranice, upisuje rubrika, datum, kopirani sadržaj sa slikama te na kraju link na stranicu. Za vezanje u S++ ovaj dokument se pretvara u pdf format. U bazi se čuvaju obje varijante.

izgledu, zbog medija u kojem su objavljeni nego i po broju i odabiru fotografija. U svakom slučaju, prije svega ih razlikuje medij u kojem su izdani.[14]



40 Zadarskilist

mozaik

KULTURA I KOŠARKA ● USUSRET TURNIRU ZADAR BASKETBALL TOURNAMENT

SPAJANJE ZADARSKIH RESURSA

Pobjednici turnira doma će nositi pehar napravljen u Muzeju antičkog stakla

– Htjela sam ponuditi našim gostima nešto jedinstveno, originalni zadarski proizvod. Gospodin Ivo Fadić je prepoznao našu ideju, Marko Štelanac je pristao sve to skupa izraditi i uspjeli smo sve to i ostvariti te našim gostima i natjecateljima ponuditi jedinstven poklon, dio Zadra koji će ponijeti sa sobom kući, kaže Zdenka Zrilić

Ivo Fadić, Zdenka Zrilić i Marko Štelanac s peharima

»Tri na tri« kod Sv. Donata

Štelanac je jučer demonstrirao izradu pehara

Pehare odlikuje fina staklena izrada

Kristalno staklo

IRENA JURJEVIĆ

ZADAR

[14] U Hemeroteci Narodnog muzeja, kako je prethodno navedeno u ovom članku, ove dvije inačice vode se pod istim brojem i tretiraju kao jedan članak. S obzirom na nepostojanje izričite napomene ili nama nepoznatih smjernica za pristupanje ovom problemu, sam dokumentarist s obzirom na okolnosti u kojima radi obrađuje ovaj fond, pa je takav slučaj i sa Hemerotekom u MAS-u.



Povezivost fonda hemeroteka s ostalom muzejskom dokumentacijom znači funkcioniranje hemeroteke u kontekstu svih događanja u muzeju. To naravno, osim što je vođenje hemeroteke zakonska obveza,[15] opravdava samu svrhu prikupljanja medijskih objava. Te objave su često samo obavijesti o aktivnostima muzeja, najave, izvješća, reportaže, recenzije ili reagiranja. Iz perspektive Muzeja antičkog stakla u Zadru, većina je afirmativnih članaka, ali čuvaju se naravno i kritike. To su sve vrijedne informacije koje muzejska struka, s marketinškog aspekta posebno treba uvažavati i sukladno reakciji medija, ali i posjetitelja uzeti u obzir pri planiranju budućih projekata. Zanimljiv je upravo taj protok informacija koje završavaju u hemeroteci. „Građa koja se prikuplja za muzejsku hemeroteku stvara se neovisno i izvan muzeja, odnosno mediji stvaraju paralelnu dokumentaciju o muzeju, dijelom na temelju informacija koje dobivaju izravno od muzejskog marketinga, dijelom od impresija dobivenih od novinara ili od reakcije javnosti, odnosno ciljanih skupina…“[16] Na neki način mediji prerađuju informacije, koje se upotpunjuju i vraćaju kao nova muzejska dokumentacija. Muzej antičkog stakla u Zadru sustavno prikuplja svu dokumentaciju, koja iz sadašnje perspektive relativno novootvorenog muzeja, s naglaskom na sekundarne fondove još nema povijesnu vrijednost. Međutim, muzejska dokumentacija zaštićena je kao i muzejska građa i svakako je muzejski aspekt vrijedan sustavne obrade i čuvanja.

[15] Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi NN 108/02., čl. 27.

[16] Belevski, Jadranka. *U Aseriju na kavu* - Pregled hemeroteke Aserije od 1997. do 2012. godine iz fonda Muzeja antičkog stakla u Zadru. // Asseria 11 (2013.), 136-137.



6 NARODNI LIST skandalozno 30. studenog 2007.

MAS Glomazna betonska konstrukcija Muzeja antičkog stakla u izgradnji narušava vizuru tri tisuće godina starog Zadra:

DI IM JE PAMET BILA!

M. LERGA

Palači Cosmacendi postaje MAS ili Muzej antičkog stakla i uz nju se gradi još jedan objekt, stoljeće bliži osamdesetini godinama prošlog stoljeća, a estetski katastrofalan betonski monstrum funkcionalan poput bunkera. Ali bez otvora za puške i topove pa se ne znale nije kroz male otvore bacati pogled prema zapadu i koji bi, vjerojatno, bio spektakularan. Inteligencija je upotrijebljena samo za pisanje projekta i izradu tehničke dokumentacije.

U projekt izgradnje muzeja se krenulo bez odobrenja nadležnih. Odlučila je manjina, te krenula u stvaranje lijepe nove. Pitanje je isplativosti investicije jer ona premašuje 30 milijuna kuna, potrebe za takvim objektom, aneksa kojim se dograđuje itd. Arheološka istraživanja koja su obvezujuća zakon nalaga za dogradnju su navodno "otkrila" samo temelje srednjovjekovne građevine koja je nekad davno su bila iako su bedemi prepuni kazamata, katakombi i hodnika. Sruše je podrum te brdo građevine i u sklopu aneksa se gradi novi. Zanimljivo je da je arheološka istraživanja vodio budući ravnatelj Muzeja antičkog stakla, dr. Ivo Fadić.

Što kažu drugi?

Dr. Bonivić koji je jedan od najvećih autoriteta kad se radi o prapovijesnoj arheologiji tvrdi da je bušilicom gradili nikare znanej. Uporište za svoje tvrdnje vidi u zbirci stakla koju Zadar posjeduje jer je ona slabo i nije potrebna posebni muzej za tako nešto. Također ističe da je nestručno istivajali te arheološkim zbirki staklene predmete. A ako se bude stavljalo ljeljne u muzej, tada bi one mnogo stakla. **Bože Biškupić**, dosadašnji ministar kulture, koji je jedan od inicijatora ove gradnje, razloge za izgradnju muzeja vidi u mogućem povratu 420 primjeraka antičkog stakla koje su Talijani odnijeli 1943. godine iz Zadra kao ratni plijen. To su sada nije mogućе jer su Talijani za tadašnjom Jugoslavijom sklopili sporazum prema kojem su platili odštetu u iznosu od 150 milijuna lira. Dalle, padaju a voda ideje Bože Biškupića da će se stakli koje je darne isleteno u Muzeju i čini ekonomiju zbirke od 478 komada doći natrag, jer bi to povuklo mnoga pitanja oko povrata imovine.

Građevinska i konzervatori

Građevinska dozvola je navodno izdana u skladu sa zakonom Zadarski konzervatorski odjel je izdao suglasnost za dogradnje objekta uz palaču. Zanimljivo je podatak koliko je jedinstvene tekao proces ishođenja suglasnosti i obzirom da je za probijanje prozora na nekoj staroj građevini u Zadru potrebno niz suglasnosti, a nadležne se ti zahtjevi gradnu odbijaju. Postavlja se nekoliko pitanja oko legitimnosti suglasnosti vezanih uz zakonitost dogradnje palače Cosmacendi.

Zakon je dosta jasan po pitanju zaštite i očuvanja spomenika kulture.

Tako trenutno izgleda gradilište

ŠTO KAŽE ZAKON O ZAŠTITI I OČUVANJU SPOMENIKA KULTURE?

Članak 5. stavak 1.
Zaštita i očuvanje kulturnih dobara je u neotuđivom i zajamčenom stanju, te prenošenje kulturnih dobara budućim naraštajima.

stavak 3.
Sprječavanje svake radnje kojom bi se izravno ili neizravno moglo promijeniti svojstva, oblik, značenje i izgled kulturnog dobra i time ugroziti njegova vrijednost.

Članak 38. stavak 2.
Ako vlasnik upravni kulturno dobro protivno naredbi, te zbog toga nastane šteta na kulturnom dobru, nadležno tijelo može otvoriti ovlaštenje vlasnika da štetu uklonu povratom kulturnog dobra u prijašnje stanje, ako je to moguće.

"Moja je savjest čista"

Kazao nam je to Miljenko Domijan bez da ga je išto opterećuje za bilo što. Objasnio nam je da je takav objekt sagraden na temelju "interpolacije" koja je korištena i kod izgradnje ostalih modernih građevina na poluotoku.

– Smatram da će prirodno izgledati. Kad bude sve gotovo domo procijeniti jesmo li pogriješili. Mislim da dodatni objekt ima pravu mjeru. Na bedemu se može graditi. Ja se zauzimam štita i namjera je izazetno dobra. Spasili smo jedno kuću i kvalitetnu uredili prostor. Kamen vam se Zvoton svoje djece i unuka da radimo iznimna stvar. Kazao nam je Domijan.

Po njegovim riječima je mogućе uz crkvu Sv. Donata izgraditi staklenu zgradu, zašto ne?

Zašto tako?!

Nije problem u dogradnji novih objekata koji se nalaze uz stare zgrade. Problem je što će se moderatom, i po mnogima neukusnom, građevinom zauvijek narušiti i promijeniti izgled bedema, a time i nadaslog poluotoka kao jednog od simbola Zadra. To je pitanje nasljeđa i prošlosti te pitanje budućnosti.

ŠTO JE INTERPOLACIJA?

Interpolacija (franc. Interpoler-umetnuti)

- načelno: modernija sredstva u nizu stanovitih stipulanti
- naknadno umetanje nečega što ne pripada autoru
- umetak
- kriv/otvorenje dodavanjem novoga
- interpolator - krivotvoritelj

Gdje je nestala inteligencija?

Ne sumnjamo u kvalitetu projekta i projektne dokumentacije jer arhitekti koji su radili projekt imaju ugled i iskustvo. Inteligentno rješenje bi bilo ono koje predviđa balkone ili prozore okrenute prema moru, a ne betonska fasada obučenu u staklo. S obzirom na moderne tehnologije, moždа postave kamere na fasadu za pogledove prema moru, a onda se to može ustupa gledati na kol televizoru. Otvoreni pogled su onemogućili svojim rješenjem. Jali zlicu bi bio da su iskopali katakombu, a ne tko samo dosbli krov. Pogleda tornoženta pa nije vidno jeste k ispod ili iznad razine da. Objekt koji se nadanja na Palaču Cosmacendi nije zadovoljio osnovne kriterije ekoriženja prostora i okoliša u kojem se nalazi. Moderna arhitektura je daleko od takvih

Kronologija

U studenom 2006. godine, potpisan je sporazum između grada Zadra i tvrtke Duen d.o.o. o sanaciji temelja Muzeja antičkog stakla. Vrijednost ugovora je 1,3 milijuna kuna. Narudžbi je konstatirao da je posao dobivena na natječajem natječaju. Nitko tu nije demantirao, pa opravdano vjerujemo da je za tvrdnju istinita. Ni, je također otkrio da navedena tvrtka nema građevinsku dozvolu za radove koje izvodi te je na natječaju koji podnosima prijavio građevinskoj inspekciji koja je tada na dva mjeseca zaustavila gradilište! U srpnju 2007. godine je napisan novi natječaj na kojem je izabrana tvrtka Duen d.o.o. za izvođenje radova izgradnje Muzeja antičkog stakla. Ugovor je potpisan u srpnju 2007. godine. Vrijednost ugovora je iznosila 28,1 milijun kuna.

U ugovoru je jasno naznačeno da će izvođač radove završiti do 30 listopada 2007. godine. Duen je unatoč na činjenici, a prema procjeni, radove će trajati još nekoliko mjeseci. Maksimalna kazna za kašnjenje s radovima iznosila je 5 posto ugovorene vrijednosti građnje. To bi iznosilo nekih 1,5 milijuna kuna.

Prema ovoj skici je održano gradili. Moćno?!

Slika 11. Članak "Di im je pamet bila!", Narodni list, 30.11.2007., u kojem se osuđuje i osnutak i projekt obnove palače Cosmacendi i dogradnje novog aneksa za Muzej antičkog stakla u Zadru, autor: M. Lerga

Zadarski list

Događaji

Povratak

Muzej antičkog stakla kulturna atrakcija godine

Piše: Biljana Savić
15.10.2015.

Dodaj u omiljene članke | Pošalji prijatelju | Print | Komentiraj



Foto: Zvonko KUCELIN
Prepoznali ga turisti, a bome i žiri

Završna svečanost dodjele godišnjih nagrada u turizmu u okviru Dana turizma okupila je sinoć velik broj turističkih radnika, i nagrađenih i laureata, ali i praktički cijelu Vladu, čiji su ministri i ministrice dodjeljivali nagrade - ministar turizma Darko Lorencin, potpredsjednici Vlade Milanka Opačić i Branko Grčić i istarski župan Valter Flego.

Među laureatima su i zadarski Muzej antičkog stakla koji je u kategoriji Kulturna atrakcija godine uvjerljivo odnio prvo mjesto i time još jednom potvrdio svoju opravdanost postojanja. U kategoriji "Čovjek ključ uspjeha - djelatnik godine" Tomislav Fain, kojeg je predložila Turistička zajednica Zadarske županije, osvojio je prvu nagradu u podkategoriji "organizator putovanja". Inovacija godine, 2. mjesto, osvojila je mobilna aplikacija "Zadar travel".

http://www.zadarskilist.hr/clanci/15102015/muzej-antickog--stakla-kulturna--atrakcija-godine

Slika 12. Osam godina nakon objave članka "Di im je pamet bila!", MAS je afirmiran i sve je više objava kao što je "Muzej antičkog stakla kulturna atrakcija godine" (dio članka objavljenog u online izdanju Zadarskog lista,15.10.2015., autor: B. Savić)

4. PUT PREMA *ON LINE* ZBIRCI HEMEROTEKE

Narodni muzej Zadar razmjerno se kasno uključio u komuniciranje svoje baštine koristeći informacijsku tehnologiju. Kada su u ljeto 2009. objavljene web stranice muzeja, korisnički alati druge generacije Web-a 2.0 više nisu bili novost. Stoga je u startu muzejski web imao tu manjkavost u smislu uključivanja korisnika u kreiranje i korištenje sadržaja web-a. Iskorak u pravcu interakcije s korisnicima učinjen je plasiranjem muzejskih sadržaja na društvene mreže.[17] Ostaje nam i dalje osuvremenjivanje web-a dodavanjem interaktivnih usluga što ih nudi Web-a 2.0. Ako želimo ići u korak s tehnologijom, prilikom redizajna aktualnih web stranica muzeja treba razmišljati i o alatima treće generacije Web-a 3.0. No, treba krenuti redom, kao što je istaknula Maja Šojat Bikić u tekstu u kojem analizira web stranice hrvatskih muzeja odgovorivši na pitanje postavljeno u naslovu, o korištenju prve i druge generacije web-a: „Da, ali nakon taksonomije, sređene primarne dokumentacije i registracije zbirki te nakon omogućivanja online pristupa zbirkama.“[18]

Planiranim redizajnom i promjenom koncepta mrežne stranice Muzeja antičkog stakla u Zadru i hemeroteka bi se trebala naći na uvidu javnosti kao *online* zbirka.[19] **Ideja se razvija paralelno sa Narodnim muzejem Zadar, koji izbor iz hemeroteke već ima na svojoj mrežnoj stranici.**[20] Iako se u slučaju hemeroteke ne radi o primarnoj dokumentaciji, smatramo da je s korisničkog aspekta atraktivna za postavljanje u web okružje. To potvrđuje i statistika muzejskog web-a prema kojoj je najposjećenija zbirka Dokumentacijske službe Narodnog

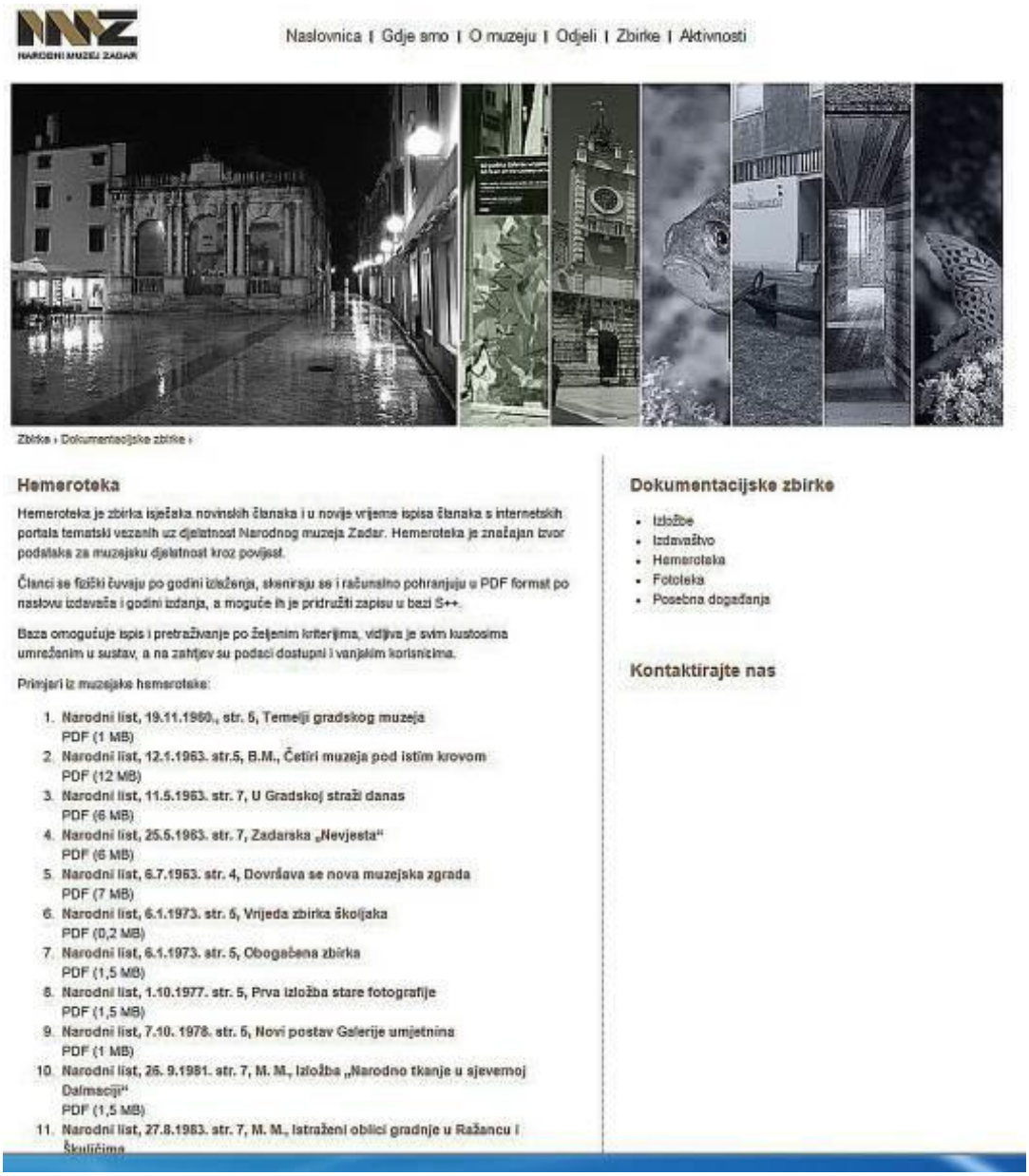
[17] Facebook, YouTube, ISSUU, Instagram

[18] Šojat-Bikić, Maja. WEB 2.0? DA, ALI NAKON WEBA 1.0. Informatica museologica 42 (1 - 4) (2011.) 113.

[19] Isto, 139-140.

[20] Program je već prijavljivan za financiranje Ministarstvu kulture na polju informatizacije za 2016. i 2017., ali sredstva nisu odobrena za oba muzeja.

muzeja Zadar upravo hemeroteka[21] Na aktualnoj stranici fond je tek sumarno predstavljen, a za ilustraciju su postavljena 22 odabrana članka u PDF-u kojih je moguće ispisati.



Slika 13. Izgled stranice s prikazom fonda hemeroteka http://nmz.hr/zbirke/dokumentacijske-zbirke/hemeroteka

[21] http://nmz.hr/zbirke/dokumentacijske-zbirke/hemeroteka Statistika za period od srpnja 2009. do rujna 2015.

Facebook stranica Muzeja antičkog stakla u Zadru[22] daje kao preporuku za muzejska događanja link na određene web portale. U kontekstu suvremenog korištenja muzejskih informacija na mreži, takav pristup ne može zadovoljiti potrebe korisnika koji očekuju brz odziv i dobivanje podataka bez da fizički posjete muzej. Koncept *online* hemeroteke uklapa se ne više u trend digitalizacije, već u obvezu učinkovitog funkcioniranja u digitalnom svijetu i u muzejskoj struci. Kako Boris Mašić i Maja Šojat-Bikić upozoravaju: „Moramo biti spremni na ove izazove jer se u tome slučaju njome neće baviti tradicionalne baštinske ustanove već za to specijalizirani stručnjaci koji će djelovati u sustavu „kiberheritologije", nove znanosti o komunikaciji baštine, čiji će cilj biti otvaranje pristupa svim baštinskim sadržajima u online prostoru."[23]

4.1 Korisnici i svrha *online* zbirke hemeroteke

Smisao otvaranja ovog fonda korisnicima na webu može se obrazložiti sa nekoliko aspekata. Prvi je apsolutno logičan razvoj struke ukorak s novim tehnologijama i novim potrebama korisnika. K**orisnik pretraživanjem određene izložbe ili nekog drugog događanja na mrežnoj stranici muzeja, uz osnovne informacije dobiva i uvid u medijske natpise, što bi na neki način mogla biti i preporuka za posjet muzeju. *Online* zbirka hemeroteke nudila bi davanje specifične dokumentacije na uvid raznolikim korisnicima, kustosima, studentima, novinarima, povjesničarima, sociolozima i široj zainteresiranoj javnosti. Iz dosadašnje prakse Muzeja antičkog stakla u Zadru najveći broj zahtjeva za uvid u muzejsku dokumentaciju se upravo odnosi na marketing i muzejsku hemeroteku, prvenstveno od**

[22] https://hr-hr.facebook.com/mas.zadar

[23] Mašić, Boris; Šojat-Bikić, Maja. Izazovi interpretacije – uloga arhivskog gradiva u muzejskoj struci. // 4. zagrebački arhivski dan : arhivistika – kultura – znanost : partnerstvo za razvoj, Zagreb, (2012.), 46.

strane studenata za pisanje diplomskih radova ili provođenje određenih istraživanja.[24] Implementiranjem on line baze podataka hemeroteke na web-u omogućila bi se 24-satna dostupnost i neposredan uvid u ovu vrstu dokumentacije sve brojnijoj i raznolikijoj publici s ciljem ispunjavanja korisničkih potreba za znanstvenom i stručnom obradom, izlaganjem, objavljivanjem, te za potrebe nastave, kako to i nalaže hrvatska muzejska legislativa. Analizirajući korisnike muzejske dokumentacije i njihove upite smatramo da bi bila koristan izvor podataka različitim skupinama korisnika koji traže informacije o nekoj muzejskoj temi, a takvih je sve više iz akademske zajednice, novinstva, turističkog i obrtničkog sektora, lokalne i državne uprave, školstva.[25] **S aspekta arhivske građe, kakva se nalazi u Narodnom muzeju svakako možemo računati na interes povjesničara.** Tako su primjerice članci iz 19. st., s početka i sredine 20. st. nezaobilazan izvor u prikupljanju informacija s povijesnog aspekta. **Ilustrativan je primjer kolegica Jelene Vojak Balog i Zdenka Šinkić u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu, koje naglašavaju taj profil korisnika:** „Istraživači različitih profila (posebno povjesničari) često posežu za novinskim člancima kao izvorom informacija i sastavnicama društvene slike nekog vremena. Imajući na umu osjetljivost papirnog materijala, a time i njegovu ograničenu dostupnost, započet je projekt digitalizacije cjelokupne hemeroteke Muzeja.“[26] Pišući o raznolikoj lepezi događanja kroz vrijeme, novinski članci oslikavaju društveno poslanje muzeja, stoga ovaj fond može pružiti dodatan doprinos proučavanju društvenog i kulturološkog utjecaja ustanove u svojoj zajednici.

Isto tako među korisnicima možemo očekivati i kolege dokumentariste i kustose, marketinške stručnjake iz drugih i vlastitih muzeja,[27] vezano uz suradnje i razmjene programa, a tako i umjetnike i autore izložbi i njihove suradnike. Čest je slučaj, gotovo

[24] U Muzeju antičkog stakla u Zadru to su u prvom redu studenti Odjela za turizam i komunikacijske znanosti i Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru.

[25] Analiza je vršena prema bazi podataka korisnika muzejske građe i dokumentacije u Dokumentacijskoj službi NMZ.

[26] Balog Vojak, Jelena; Šinkić, Zdenka. Projekt digitalizacije hemeroteke Hrvatskoga povijesnog muzeja. // Informatica museologica 44 (1-4) (2013.), 178.

[27] Ne treba zaboraviti kolege sa drugih odjela matičnog muzeja, kojima će ovi materijali biti dostupni za samostalno korištenje.

pravilo, da se dokumentarista zamoli da proslijedi sve medijske objave prikupljene o nekoj izložbi ili događanju nekom muzeju čija je izložba gostovala ili umjetniku za njegovu osobnu hemeroteku. Na isti način kolege i nama prosljeđuju materijale, posebno iz stranih tiskanih medija, koji nam nisu dostupni, a vrijedni su za arhivu muzeja i praćenje odjeka medija i van granica. Bilo bi lijepo kada bi se koncept hemeroteke online proširio i na druge ustanove, čime bi se olakšao protok tih informacija.



LA MOSTRA

Il vetro dall'antichità a oggi

Nuovi appuntamenti, tutti gratuiti e aperti al pubblico, nella giornata di oggi nel contesto dell'iniziativa "La cultura...si fa", dedicata per un intero fine settimana ad Aquileia al tema del vetro, raccontato con diversi approcci culturali, dall'antichità ai nostri giorni, in collaborazione ente regionale per il Patrimonio Culturale, Fondazione Aquileia e museo Archeologico Nazionale di Aquileia.

Oggi, alle 10.30, alla casa Bertoli, Ivo Fadic e Sime Perovic, del Museo del vetro antico di Zara, illustreranno la particolare storia di questo speciale materiale così come è stata ricostruita attraverso l'analisi delle vicende storiche e dei ritrovamenti archeologici della costa orientale dell'Adriatico.

A seguire il fotografo Bruno Zanzottera presenterà il suo film documentario "Il gioco delle perle di vetro", che, partendo dal titolo di un celebre romanzo di Hermann Hesse, guida gli spettatori lungo le strade del commercio coloniale.

AQUILEIA, alla casa Bertoli
Oggi dalle 10.30

MV 06/11/2016

Slika 14. Susretljivošću kolega iz Italije, dobili smo članak „Il vetro dall'antichità oggi", Messaggero Veneto, 06.11.2016. o sudjelovanju kolega iz Muzeja antičkog stakla u Zadru u ostvarenju interdisciplinarnog programa pod naslovom „Kultura…se stvara!" u Akvileji



Sociolozi, psiholozi, pedagozi, razni profili znanstvenika će imati zasigurno koristi od dostupnosti ovog fonda na mrežnim stranicama. Sociolog Ivica Poljičak, sa Veleučilišta u Šibeniku objašnjava vrijednost medija i medijskih objava u znanstveno-istraživačkom radu, koristeći novinske članke objavljene u „Šibenskom tjedniku“ u razdoblju 2006.-2011. o povijesnoj jezgri Šibenika: „Uloga masovnih komunikacijskih medija vrlo je važna u suvremenom društvu te je sve izraženija potreba za njihovom analizom… Na prvoj razini, kao „dokument vremena“, mediji možda najsveobuhvatnije bilježe društvene događaje i na taj su način istraživački izvor,...“[28] Zanimljiv i ilustrativan je i projekt *Novinska građa kao izvor znanstvenih informacija u društvenim i humanističkim znanostima* koji su iznijele Maja Krtalić i Hana Marčetić, gdje su provele istraživanje o korištenju novinskih zbirki u informacijskim ustanovama, arhivima, knjižnicama i muzejima s naglaskom na iskustva povjesničara i filologa. „Pojam e-znanosti kao kompleksnog sociološkog i tehnološkog fenomena pokazuje da e-infrakstruktura koja omogućuje pristup, korištenje i dijeljenje informacija u umreženom svijetu povećava ne samo učinkovitost istraživanja već i njihovu vidljivost i primjenu u raznim sferama društva.“[29] Ono na što su autorice stavile naglasak jest potreba digitalizacije novina, njihove neograničene dostupnosti i korištenje jednostavnih programskih rješenja za njihovu manipulaciju.[30] Sve ovo ukazuje na višestruku korist prikupljanja i praćenja hemerotečnog fonda i potrebu za plasiranje istog u virtualni svijet. Objavom *online* hemeroteke na muzejskim mrežnim stranicama promiču se sekundarni dokumentacijski fondovi kao relevantni izvori podataka o kulturnoj baštini kraja u kojem je muzej aktivni sudionik. Tim otvorenim pristupom dokumentacijskoj građi, muzej bi ponudio novu vrstu usluge te učinio dodatni iskorak u svojem komunikacijskom poslanju doprinoseći društvenoj ulozi i služenju zajednici. Ili, kako je to jasno izrazila Maja Šojat Bikić u svom doktoratu objavljenom u

[28] Poljičak, Ivica. Analiza sadržaja novinskih članaka o povijesnoj jezgri Šibenika u “Šibenskom tjedniku“. // Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku 1-2 (2014.), 8-9.
[29] Krtalić, Maja; Marčetić, Hana. Korištenje novinskih zbirki u informacijskim ustanovama za potrebe znanstveno-istraživačkog rada: iskustva povjesničara i filologa. // Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova 7, 2 (2014.), 165-166.
[30] Isto, 171.



Muzeologiji 50.: „Omogućivanje online pristupa kulturnoj baštini pomaže baštinskim ustanovama da ostanu relevantne i u informacijskom dobu.“ [31]

Digitalizacija tiskovina i pohranjivanje članaka s interneta u digitalnoj formi, te njihovo objedinjavanje u programu S++ pojednostavljuju proces vezivanja uz mrežnu stranicu. Samim postupkom obrade podataka u bazi S++ i skeniranjem ili kopiranjem članka s portala, fond hemeroteke biva digitaliziran. Kao takav, fond je uz još neke korekcije i dodavanje podataka u bazi, spreman za objavu i korištenje na web-u, te s obzirom na raznovrsnost tema i cjelina koje obrađuje predstavlja koristan resurs za različite informacijske potrebe korisnika. **Program za vođenje sekundarne muzejske dokumentacije S++ povezivanjem sa mrežnom stranicom jednostavno omogućava da fond hemeroteka postane prava *online* zbirka.** *Online* zbirka bi se postavila kao sastavni dio muzejskog weba ili na zasebnoj domeni do koje se dolazi uz pomoć linka postavljenog na naslovnici weba ili iz stranice hemeroteke. U perspektivi bi se mogla otvoriti još jedna lokacija na webu koja bi bila namijenjena za eventualne druge on line zbirke muzeja. Idealno bi bilo kada bi se postojeće stranice kompletno vizualno i strukturno redizajnirale čime bi se omogućili gore spomenuti korisnički interaktivni servisi Web-a 2.0. Time bi se krajnjem konzumentu baštinskih informacija dala veća mogućnost korištenja i manipulacije podataka.

Primjena API funkcionalnosti (opisano u poglavlju 5.4) omogućila bi da druge tvrtke koje se bave dizajnom i implementacijom web stranica koriste API pozive za dinamičko pretraživanje i dohvaćanje podataka iz dokumentacijskih baza podataka i integriraju ih u svoja rješenja.

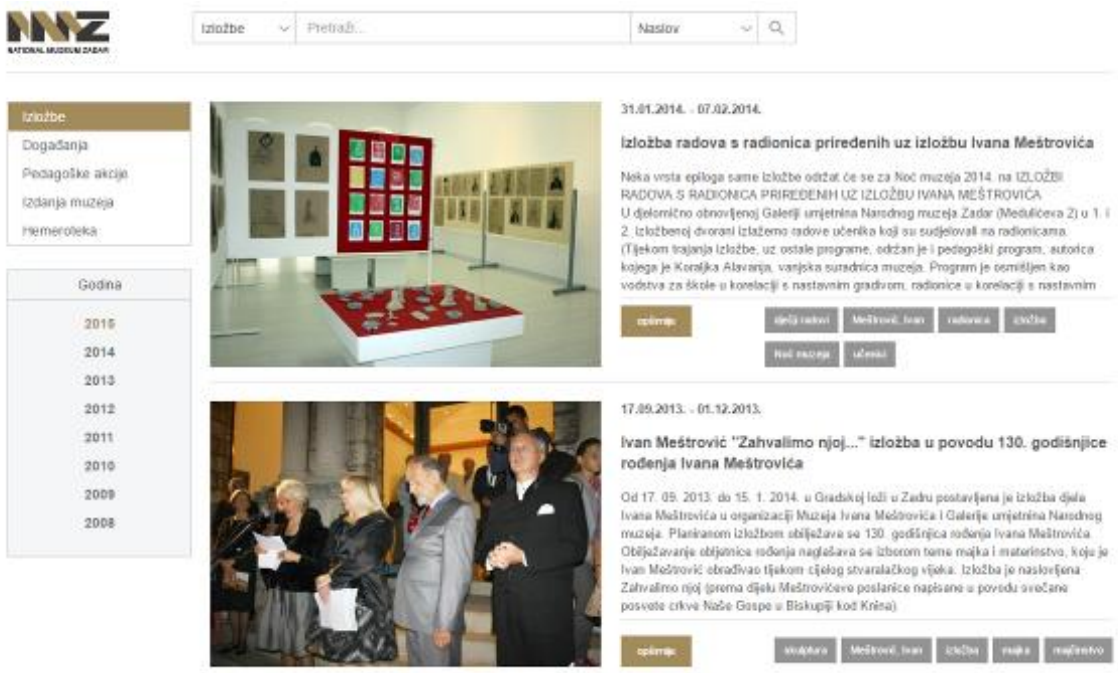
[31] Šojat-Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda: sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. Muzeologija 50. (2013.), 17.

5. RAZVOJ MREŽNOG KATALOGA ZA PRISTUP HEMEROTECI I POVEZANIM DOKUMENTACIJSKIM FONDOVIMA

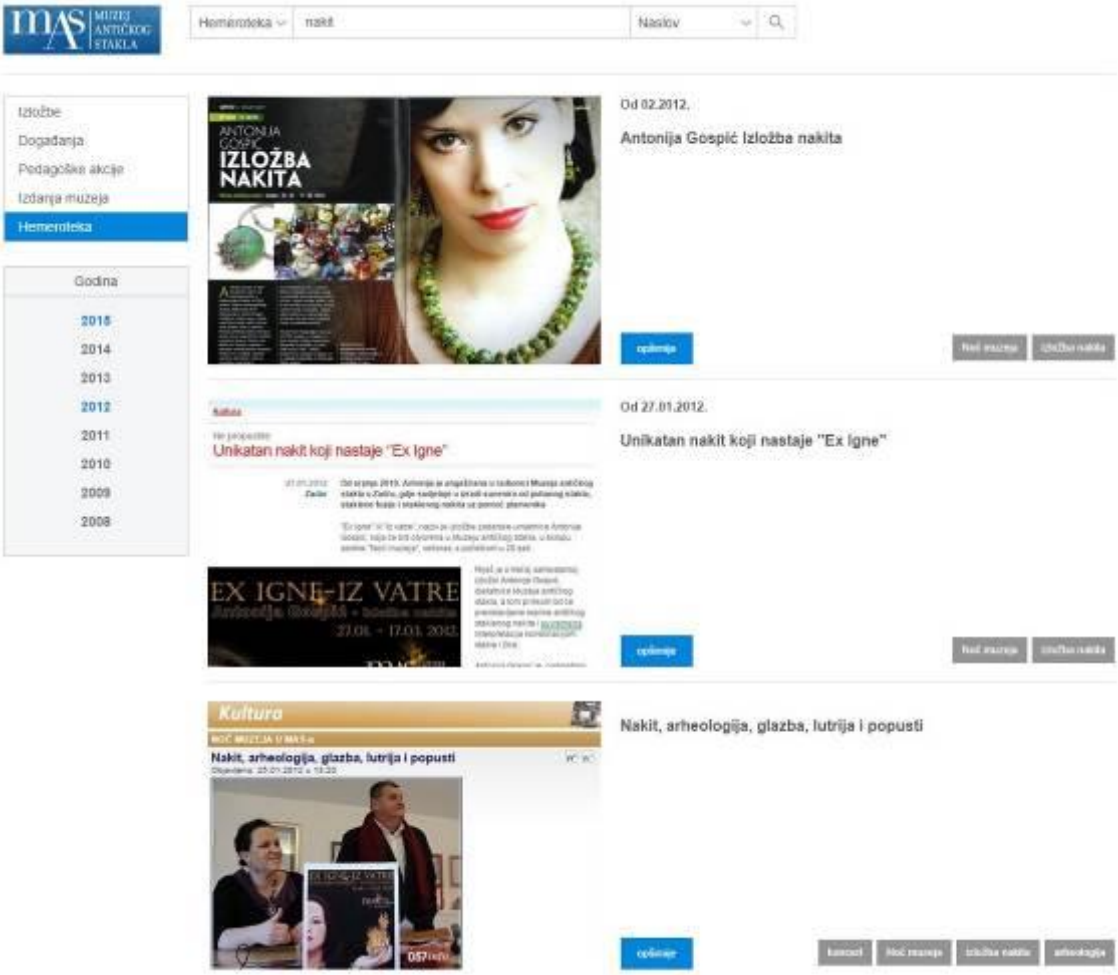
Suradnja Narodnog muzeja Zadar, Muzeja antičkog stakla u Zadru i tvrtke Link2 u okviru svojevrsnog pilot-projekta razvoja mehanizama za predstavljanje fondova hemeroteke na muzejskim mrežnim stranicama u obliku *online* zbirki, temelji se s dva ključna načela. Prvo se načelo odnosi na *ponovnu uporabu podataka* (engl. *data reuse*), prema kojem se jednom upisani podatci mogu višestruko koristiti u različite svrhe. Time se izbjegava nepotrebno prepisivanje podataka iz dokumentacijskih baza podataka u druge sustave u svrhu njihove objave na mrežnim stranicama muzeja. Izbjegava se i nepotrebno dvostruko ažuriranje sadržaja (u dokumentaciji i na web stranicama) u slučajevima kada postojeći sadržaj treba dopuniti ili ispraviti. Drugo se načelo odnosi na interoperabilnost tehnologije koja će moći premostiti tehnološke ili organizacijske zadatosti, te omogućiti integraciju kataloga u muzejima koji već imaju razvijene web stranice u različitim sustavima za upravljanje sadržajem ili se temelje na različitim tehnologijama. Kako bi se zadovoljila oba načela razvijen je online katalog temeljen na API aplikacijskom programskom sučelju koje omogućuje dinamičko pretraživanje i dohvaćanje podataka iz S++ baze podataka.

5.1 Mrežni katalog hemeroteke

Osnovni cilj u razvoju mrežnog kataloga bio je pružiti korisnicima mogućnost slobodnog mrežnog pristupa građi za zbirku hemeroteke. No, ubrzo je odlučeno kako će se kroz isto sučelje omogućiti pretraga i za druge sekundarne dokumentacijske fondove (u ovoj etapi za izložbe, posebna događanja i pedagoške programe). Stoga je pristup za sve navedene fondove pružen kroz funkcionalnosti pretraživanja (prema slobodnom tekstu i metapodacima), pregledavanja te probiranja po fondovima i godinama (slike 16. i 17.).



Slika 15. Funkcionalnost pretraživanja, pregledavanje i probiranja po fondovima i godinama



Slika 16. Prikaz rezultata pretraživanja hemeroteke prema traženoj riječi "nakit"

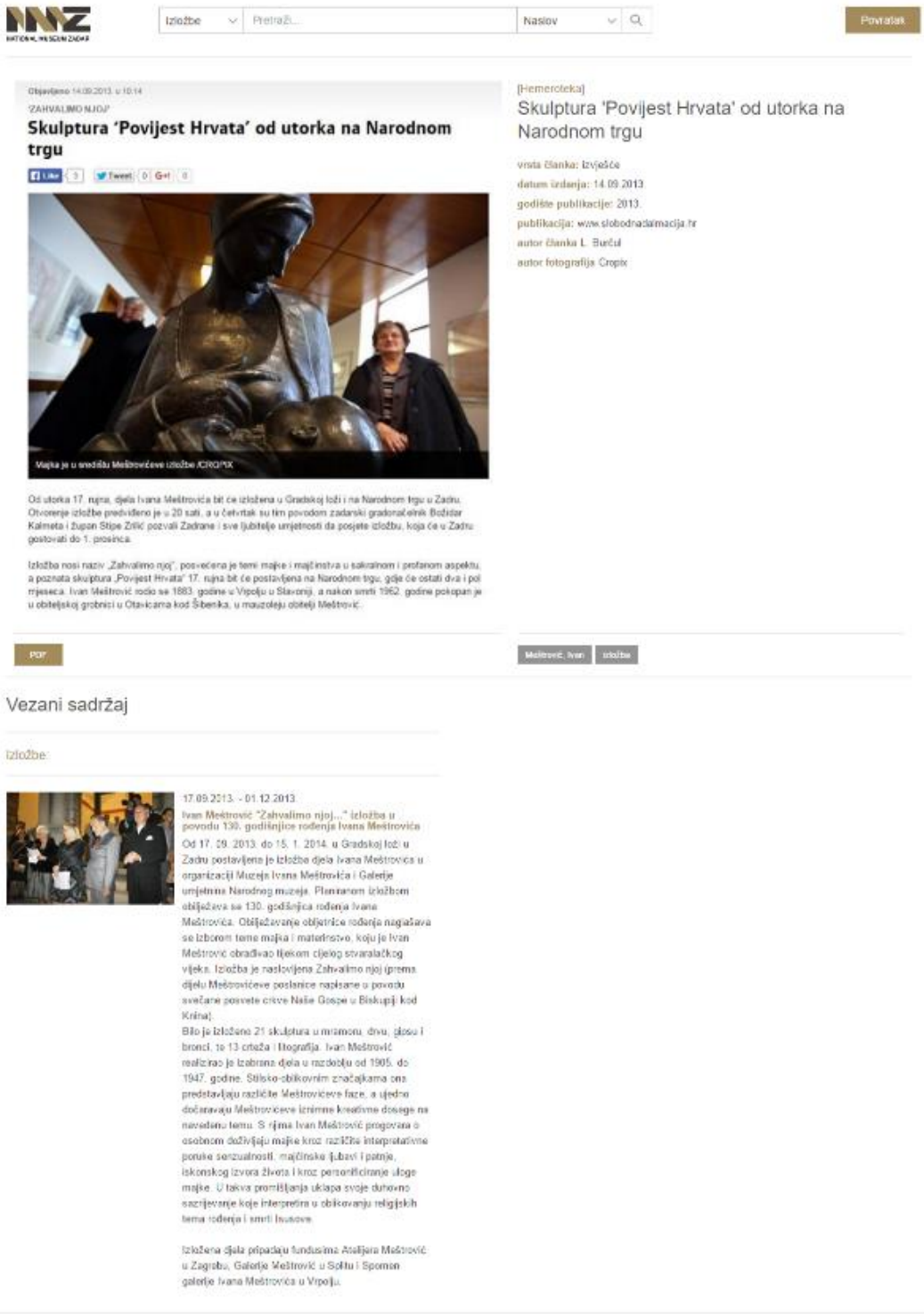
5.2 Građa hemeroteke u kontekstu

Početna ideja u okviru koje je planirana objava fondova hemeroteke za oba muzeja na njihovim muzejskim mrežnim stranicama u obliku *online* kataloga, tijekom suradnje razvijala se u više smjerova. Kada se razmišljalo o načinima prikaza podataka iz fonda hemeroteke, došlo se do zaključka kako jedinice hemeroteke treba staviti u kontekst, odnosno, kako uz prikaz informacija o člancima i medijskim objavama, treba pružiti i poveznice prema informacijama o izložbama, pedagoškim programima i drugim događanjima na koje se članci odnose. Kako navedene poveznice između jedinica sekundarnih fondova i evidencija u bazi

podataka S++ već postoje, trebalo ih je samo, na korisnicima prihvatljiv i intuitivan način, predstaviti na mrežnim stranicama.

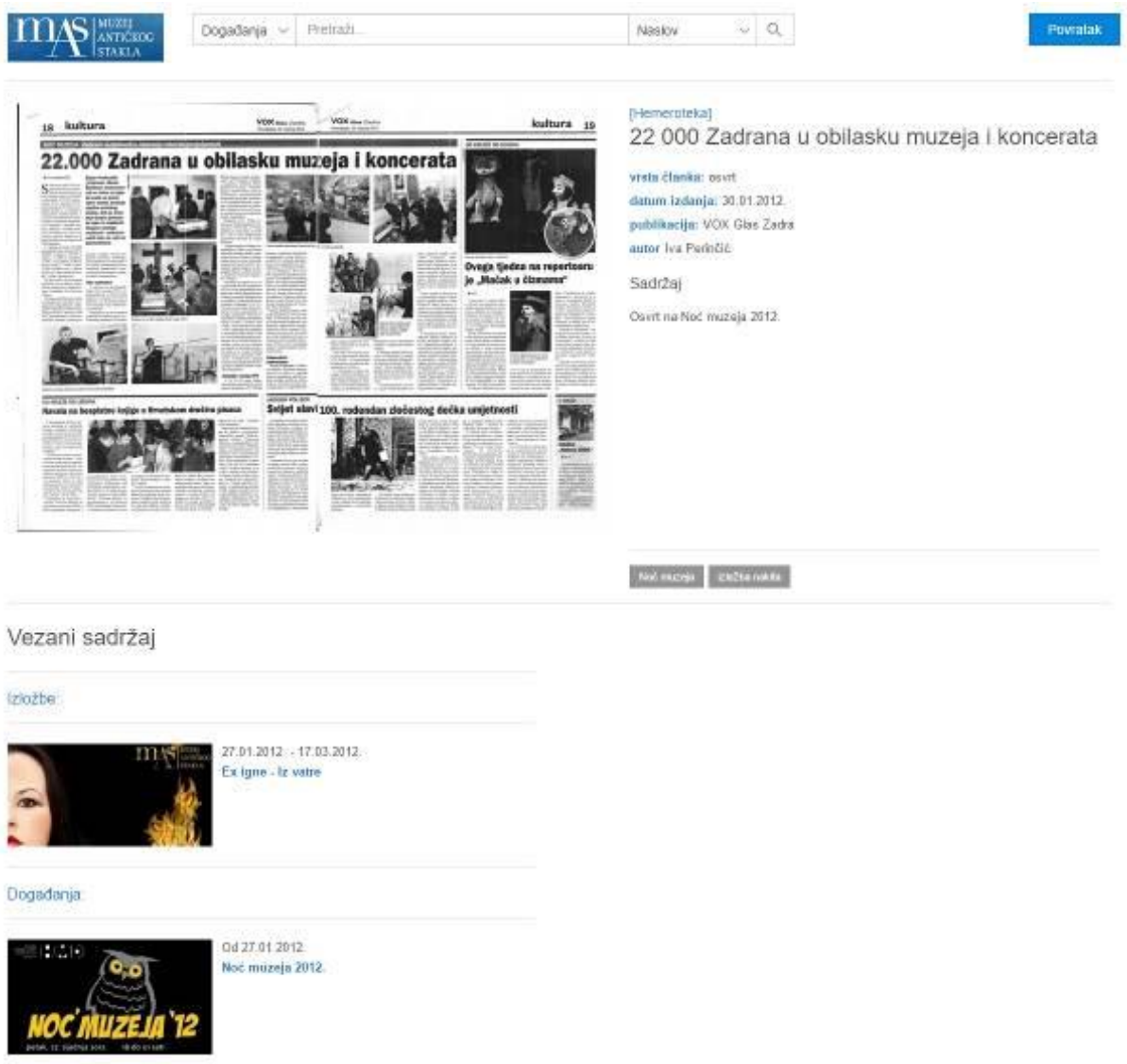
Stoga su na mrežnoj stranici na kojoj se prezentira pojedina medijska objava, odnosno pojedini članak iz hemeroteke, uz digitalnu presliku članka te ključne podatke o članku (naslov, vrsta članka, naslov i godište publikacije, datum izdanja te autori članka i fotografije), u nastavku odmah pružene i poveznice na sadržaje na koje se članak referira. Time je korisniku pružen kontekst u kojem je članak nastao te mogućnost daljnjeg istraživanja vezanog uz temu članka.

Na slici 18. je tako prezentiran članak pod naslovom „Skulptura 'Povijest Hrvata' od utorka na Narodnom trgu“, autorice L. Burčul. Uz digitalnu presliku predstavljeni su metapodaci o članku, ključne riječi u grafičkom obliku oznaka (engl. *tags*), uz mogućnost preuzimanja članka u PDF obliku. Kako se članak referira na izložbu „Ivan Meštrović 'Zahvalimo njoj…' izložba u povodu 130. godišnjice rođenja Ivana Meštrovića“ izložba je u nastavku stranice predstavljena malom identifikacijskom sličicom, naslovom, datumom održavanja i kratkim sažetkom.



Slika 17. Primjer predstavljanja članka iz hemeroteke na mrežnoj stranici (cjeloviti članak u PDF obliku)

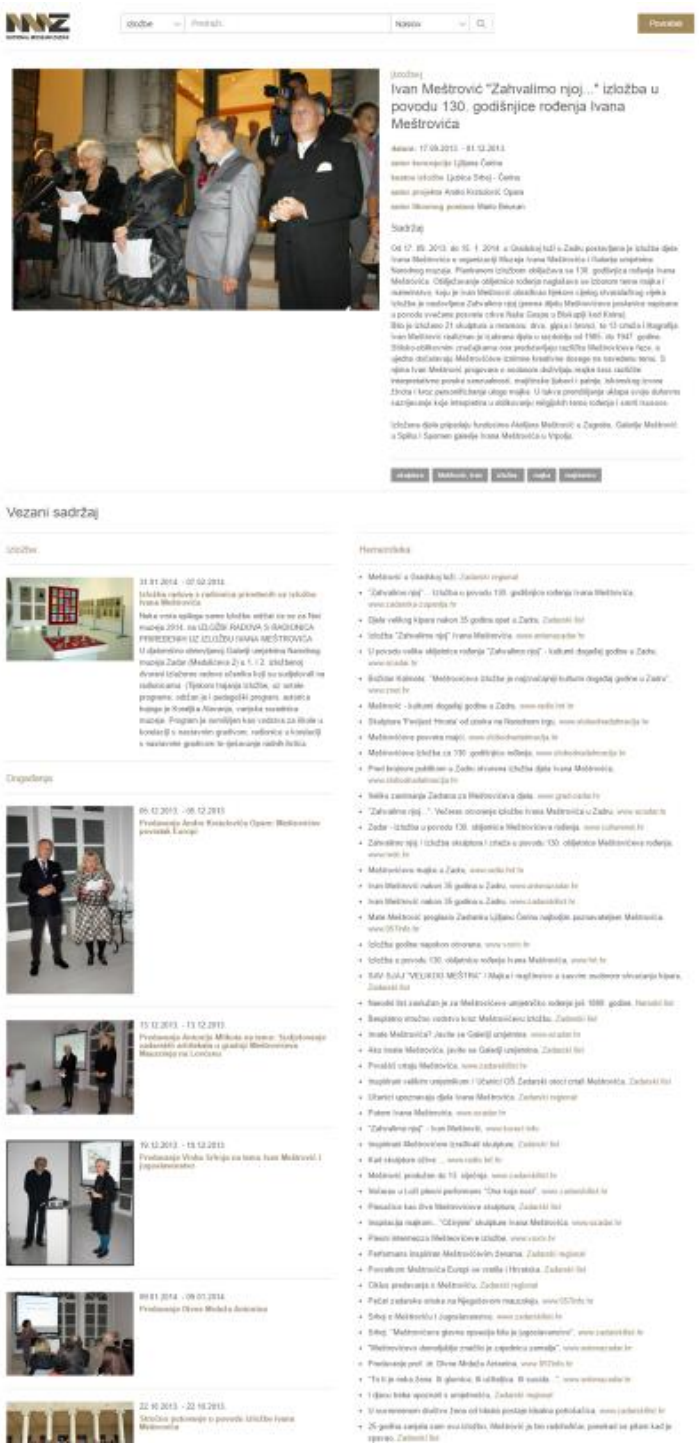
Ukoliko članak ne postoji u PDF obliku, već je dostupan samo u JPEG obliku (kao na slici 19.), tada je omogućeno jednostavno otvaranje veće slikovne datoteke prikladne za čitanje članka. Na istoj slici vidljivo je kako se članak može referirati na više izložbi ili događanja.



Slika 18. Primjer predstavljanja članka iz hemeroteke na mrežnoj stranici (cjeloviti članak u JPG obliku)

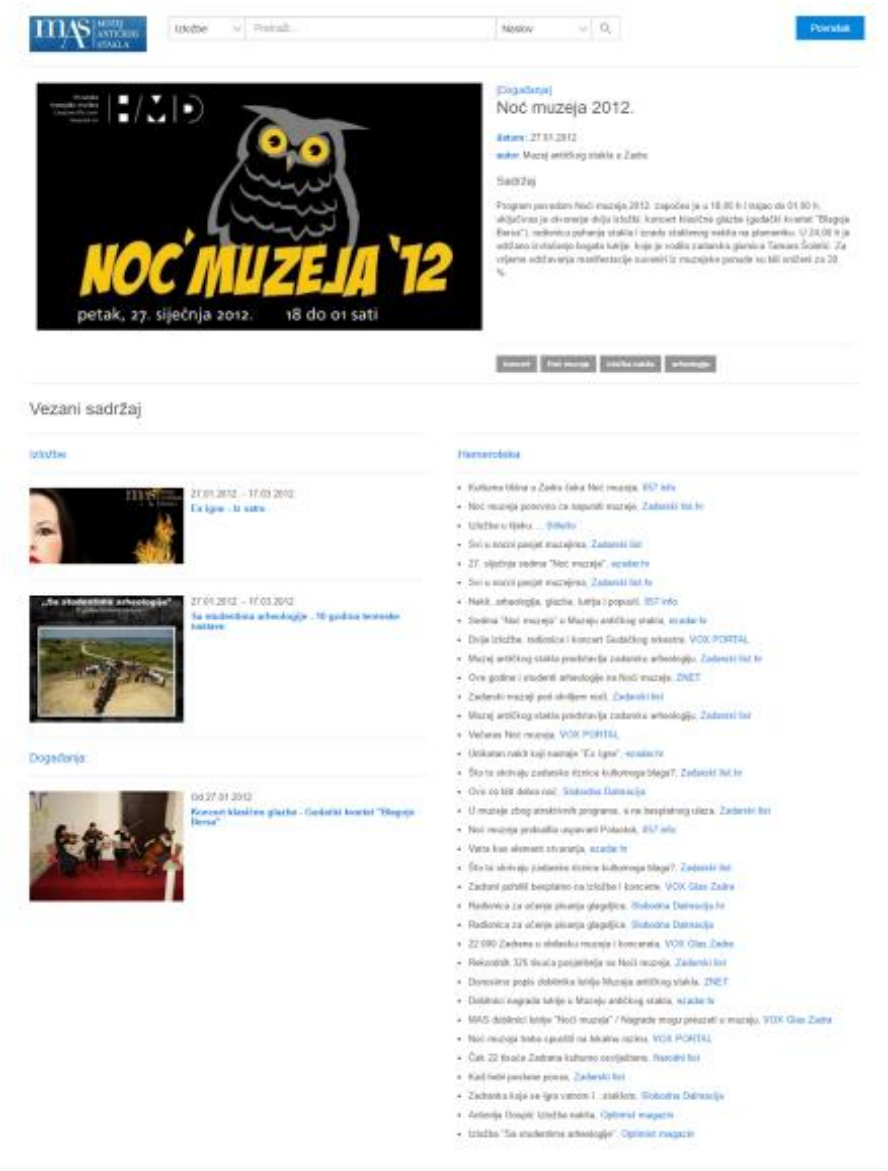
5.3 Prezentacija povezanih izložbi i događanja

Kako bi se korisnicima pružila mogućnost da saznaju više od pojedinoj izložbi ili događanju, pružena je funkcionalnost kojom se klikom na sličicu ili naslov otvara nova stranica s detaljnijim informacijama. Na slici 20. prikazan je primjer prezentacije pojedinačne izložbe na mrežnoj stranici. Uz fotografiju su predstavljeni ključni podatci o izložbi (naslov, vrijeme održavanja, podatci o autorima izložbe, kratak tekst o izložbi) te ključne riječi. U nastavku stranice predstavljeni su vezani sadržaji uz izložbu: niz događanja koja prate izložbu (predavanja, koncerti itd.) te pedagoške akcije vezane uz izložbu. Usporedo s navedenim podatcima pružen je i niz naslova hemerotečnih jedinica vezanih uz izložbu. Time je na intuitivan način omogućen brz pristup do članaka i medijskih objava povezanih uz pojedinu manifestaciju, bilo da je riječ o izložbi, pedagoškom programu ili nekom drugom posebnom događanju.



Slika 19. Primjer predstavljanja izložbe i povezanih informacija na mrežnoj stranici

Na sličan način prikazuju se i posebna događanja u muzeju. Primjerice, na slici 21. predstavljena je *Noć muzeja 2012. godine* u sklopu koje su održane i dvije izložbe i koncert klasične glazbe. Na istoj stranici dostupne su nam poveznice na novinske članke iz hemeroteke.



Slika 20. Primjer predstavljanja događanja na mrežnoj stranici (Noć muzeja 2012. godine)

5.4 Posebnosti tehnologije za pristup dokumentacijskim bazama na webu

Ključna tehnologija uz pomoć koje je razvijen ovaj mrežni katalog je API - aplikacijsko programsko sučelje koje, u ovom slučaju, omogućuje dinamičko pretraživanje i dohvaćanje podataka iz S++ baze. *Aplikacijsko programsko sučelje* (engl. *application programming interface, API*) ili *sučelje za programiranje aplikacija* je skup određenih pravila i specifikacija koje omogućuju jednom softveru ili sustavu korištenje funkcionalnosti ili podataka iz drugog sustava. Ono pruža dosljedne programske metode pristupa resursu što nadalje omogućuje jednostavno i strukturirano izlaganje funkcionalnosti[32] jednog sustava drugom. API je mehanizam koji implementira tzv. *načelo skrivanja informacija*, s ciljem da se omoguće dobro definirana sučelja između dva dijela softvera kako bi se smanjila međusobna ovisnost jednog o drugom[33]. Upravo te značajke omogućuju integraciju kataloga u muzejima koji već imaju razvijene web stranice u različitim sustavima za upravljanje sadržajem (engl. *Content Management System – CMS*) ili se temelje na različitim tehnologijama za razvoj mrežnih stranica i aplikacija (ASP.NET, PHP, Python, Ruby itd.).

Primjere najbolje prakse korištenja API funkcionalnosti možemo naći u međunarodnom okružju, ali i Hrvatskoj. Državni muzej u Amsterdamu razvio je *Rijksmuseum API*[34] za dinamičko pretraživanje i dohvat podataka o muzejskim predmetima u svojoj bazi podataka. Europeana kao najveća europska digitalna platforma za kulturnu baštinu je također razvila

[32] Flanders, David; Ramsey, Malcolm; McGregor; Andrew. The advantage of APIs : How to jump the information gap : report. (2014.) Dostupno na: https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20140614051502/http://www.jisc.ac.uk/reports/the-advantage-of-apis

[33] De Souza, C.R.; Redmiles, D.; Cheng, L.T.; Millen, D; Patterson, J., 2004. How a good software practice thwarts collaboration: the multiple roles of APIs in software development. *ACM SIGSOFT Software Engineering Notes*, *29*(6), pp.221-230. http://www.ufpa.br/cdesouza/pub/p162-desouza.pdf

[34] Rijksmuseum API. https://www.rijksmuseum.nl/en/api

svoje API funkcije[35]. Tvrtka Link2 razvila je mrežni katalog pod naslovom *CNHM - Virtualni herbarij*[36] koji u sklopu web stranica Hrvatskog prirodoslovnog muzeja nudi pristup bazi podataka Flora Croatica[37] uz pomoć API funkcionalnosti razvijenih u sklopu istoimenog projekta.

6. ZAKLJUČAK

Hemeroteka kao fond u sekundarnoj muzejskoj dokumentaciji predstavlja važan izvor informacija za muzejsku djelatnost, ali i širu zainteresiranu javnost. U praksi brojnih institucija, a tako i muzeja, posebice onih sa dugom tradicijom djelovanja, hemeroteka je izuzetno vrijedan i pouzdan izvor podataka o muzejskoj djelatnosti, posebice u vremenu prije nego što je propisano stručno vođenje dokumentacijskih fondova. U novinskim člancima se nalaze vrijedne informacije o izložbama, istraživanjima, zbirkama, djelatnicima, donatorima, muzejskim zgradama i postavima, ali o povezanosti političkih prilika i kulture, lokalne zajednice i uprave. Primjer Narodnog muzeja Zadar kao muzeja sa dugogodišnjim djelovanjem dokazuje važnost sustavnog prikupljanja hemerotečnog materijala, dok Muzej antičkog stakla u Zadru ilustrira primjer novog muzeja osnovanog u vremenu kada tehnologija podiže muzejsku djelatnost na sasvim jednu novu razinu.

Početna ideja svojevrsnog pilot-projekta suradnje Narodnog muzeja Zadar, Muzeja antičkog stakla u Zadru i Link2 u okviru koje je planirana objava fonda hemeroteke na muzejskim mrežnim stranicama u obliku *online* zbirke, u tijeku razvoja evoluirala je u cjelovit prikaz podataka o člancima i medijskim objavama u hemeroteci, zajedno s informacijama o povezanim izložbama, događanjima i pedagoškim programima na koje se sami članci odnose.

[35] Introduction to the Europeana APIs. http://labs.europeana.eu/api

[36] CNHM - Virtualni herbarij. http://www.hpm.hr/Odjeli%20i%20zbirke/Botani%C4%8Dki%20odjel/CNHM%20-%20Virtualni%20herbarij

[37] Baza podataka Flora Croatica. https://hirc.botanic.hr/fcd/



Osmišljena je i postupna, uslojena prezentacija informacija koja različitim skupinama korisnika omogućuje pristup podacima na više razina – od brzog pregledavanja do prezentacije iscrpnih metapodataka te u konačnici pristupa cjelovitom tekstu.

Promičući otvoreni pristup dokumentacijskoj građi, muzeji u skladu sa suvremenim muzeološkim principima približavaju svoj rad i građu zajednici, ispunjavajući upravo svoje temeljno poslanje.



LITERATURA

1) Balog Vojak, Jelena; Šinkić, Zdenka. Projekt digitalizacije hemeroteke Hrvatskoga povijesnog muzeja. // Informatica museologica 44 (1-4) (2013.)

2) Belevski, Jadranka. *U Aseriju na kavu* - Pregled hemeroteke Aserije od 1997. do 2012. godine iz fonda Muzeja antičkog stakla u Zadru. // Asseria 11 (2013.)

3) De Souza, C.R.; Redmiles, D.; Cheng, L.T.; Millen, D; Patterson, J., 2004. How a good software practice thwarts collaboration: the multiple roles of APIs in software development. *ACM SIGSOFT Software Engineering Notes*, *29*(6), pp.221-230. http://www.ufpa.br/cdesouza/pub/p162-desouza.pdf

4) Flanders, David; Ramsey, Malcolm; McGregor; Andrew. The advantage of APIs : How to jump the information gap : report. (2014.) Dostupno na: https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20140614051502/http://www.jisc.ac.uk/reports/the-advantage-of-apis

5) Krtalić, Maja; Marčetić, Hana. Korištenje novinskih zbirki u informacijskim ustanovama za potrebe znanstveno-istraživačkog rada: iskustva povjesničara i filologa. // Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova 7, 2 (2014.)

6) Mašić, Boris; Šojat-Bikić, Maja. Izazovi interpretacije – uloga arhivskog gradiva u muzejskoj struci. // 4. zagrebački arhivski dan : arhivistika – kultura – znanost : partnerstvo za razvoj, Zagreb, (2012.)

7) Poljičak, Ivica. Analiza sadržaja novinskih članaka o povijesnoj jezgri Šibenika u "Šibenskom tjedniku". // Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku 1-2 (2014.)

8) Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi NN 108/02.

9) Selimović, Šenol. Stakleno iznenađenje // Nedjeljna Dalmacija (1991.)

10) Šojat-Bikić, Maja. WEB 2.0? DA, ALI NAKON WEBA 1.0. Informatica museologica 42 (1 - 4) (2011.)

11) Šojat-Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda: sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. Muzeologija 50. (2013.)